

PARTEA a II-a. ANALIZA STĂRII SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR ROMÂNESC ÎN PERIOADA 2000-2014

Literatura de specialitate³³ identifică calitatea prin performanță. Performanța activității SIS, este o relație socio-economică complexă, influențată atât de factori cantitativi cât și de factori calitativi, care se manifestă printr-o mare diversitate de forme.

În altă ordine de idei, calitatea reprezintă: *Perspectiva bazată pe client, Perspectiva bazată pe proces, Perspectiva bazată pe rezultate (produs), Perspectiva bazată pe valoare, Perspectiva transcendentă*.³⁴

Cuantificarea performanței, respectiv a calității unui sistem, se realizează prin analiza capitalului structural intern; capitalului uman și a capitalului relațional extern, care reprezintă cele trei componente ale capitalului intelectual. Prin stabilirea variabilelor din SIS și sistematizarea acestora pe fiecare componentă, s-a realizat următoarea schemă de analiză a stării și a calității SIS:

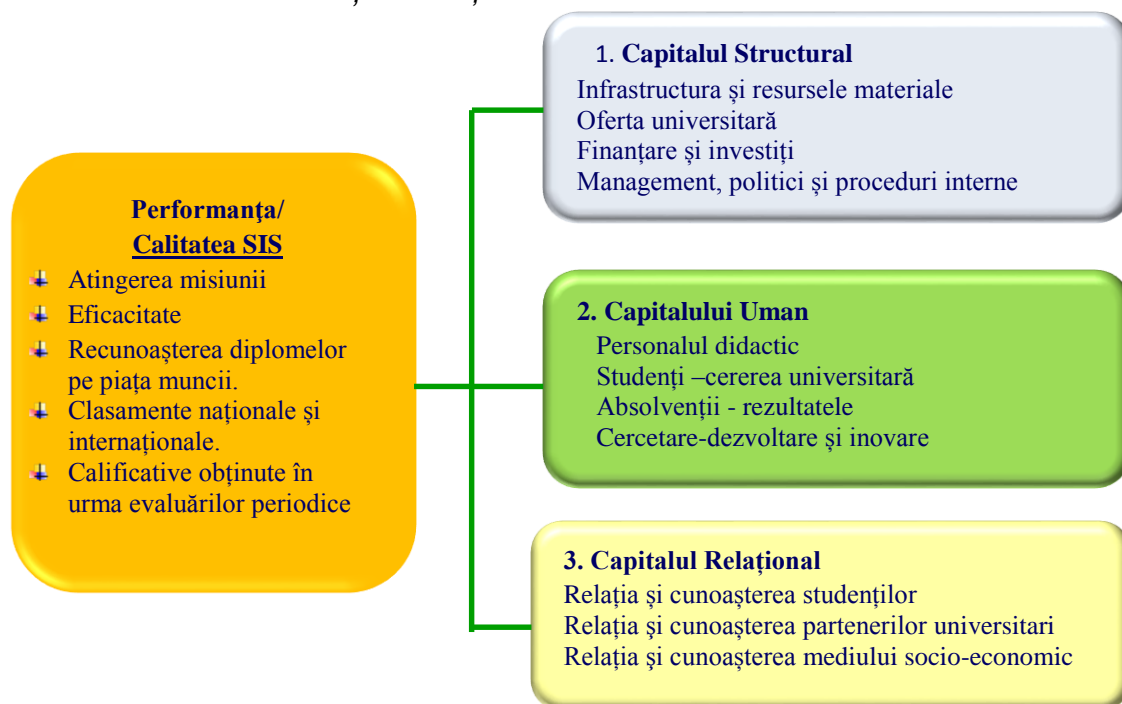

Figura II. 1 Schema logică de analiză a stării și a calității SNIS

Sursa: Realizat de autori

³³ Modele existente în literatura de specialitate de măsurare a calității sistemului de învățământ:

- ✓ Modelul SERVPERF- performanța calității serviciilor - Cronin and Taylor, 1992
- ✓ Modelul HEdPERF -performanța instituțiilor de învățământ superior- Firdaus Abdullah, 2006;
- ✓ Modelul SERVMO - orientarea serviciului spre piață (percepția calității serviciilor în învățământul superior) – Voon, 2006;
- ✓ Modelul EP - evaluarea rezultatelor – performanței- Ewell, 1999 Hämäläinen, 2001

³⁴ *Learning in Action: A Guide to Putting the Learning Organization to Work* By David A. Garvin, Harvard Business School Press, 2000

În baza acestei scheme de analiză a calității SIS, este structurată cea de a doua parte a Barometrului, pornind de la aspectele macro ale SISR, la cele micro, de la general la particular.

Astfel, se urmărește ca cercetarea realizată în Proiectul QUALITAS, să ofere o direcție nouă de **analiză și investigare a stării și a calității sistemului de învățământ superior**.

2.1 Capitalul structural al SISR

Prin analiza potențialului și a cererii existente în sistemul de învățământ superior pe baza principalilor indicatori prezentați de INS, ne-am propus compararea în dinamică a performanței sistemului de învățământ superior, pe total și pe cele două forme de proprietate (de stat și particular) la nivel național în perioada 2000-2013. Perioada de analiză începe cu anul universitar 2000/2001, odată cu implementarea sistemului Bologna în SEIS.

Prin această analiză, s-a urmărit a se demonstra care formă de proprietate (de stat și particulară) oferă o mai bună pregătire sau prezintă un sistem optimizat. Deși datele statistice prezentate de Institutul Național de Statistică nu permit o astfel de analiză, se pot totuși constata elementele de efort și efect prin prisma intrărilor și ieșirilor. Prin urmare se pot analiza eforturile și rezultatele la nivel de sistem și pe celor două forme de proprietate din punct de vedere cantitativ.

2.1.1 Infrastructura și resursele materiale

Statisticile privind infrastructura sistemului național de învățământ oferă informații asupra rețelelor de învățământ, cât și asupra condițiilor oferite beneficiarilor de baza materială și umană, pentru asigurarea unor procese educaționale de calitate. Scăderea continuă a natalității după anul 1990, a condus la reducerea populației de vârstă școlară, determinând noi orientări și restructurarea rețelei naționale de învățământ, în general și a SIS, în special.

După o perioadă de extindere a rețelei de unități din învățământul superior particular, începând cu anul universitar 2002/2003, dinamica acestora a cunoscut o variație semnificativă, prin urmare statistica instituțiilor de învățământul superior pe cele două forme de proprietate se schimbă în mod clar de la un an la altul, reflectând o „piață” a sistemului de învățământ superior tot mai concurențială. La începutul perioadei analizate, în România existau 59 de instituții de învățământ de stat și 67 particulare. În ultimul an prezentat, numărul instituțiilor de stat s-a diminuat cu 3 instituții, iar cel particular cu 20 de instituții. În prezent în învățământul superior, instituțiile de învățământ prezintă o distribuție echilibrată între sistemul public și cel privat (51,9% public și 48,1% privat).

În prezent, în cadrul celor 103 de instituții de învățământ superior, funcționează 590 de facultăți, 405 dintre acestea fiind cuprinse în universitățile publice.

Tabel II. 1 Date privind instituțiile de învățământul superior existente în România pe forme de proprietate în perioada 2000-2013

An universitar	Instituții de învățământ			Facultăți		
	Total	de stat	particular	Total	de stat	particular
2000/2001	126	59	67	696	438	258
2001/2002	126	57	69	729	465	264
2002/2003	125	55	70	742	489	253
2003/2004	122	55	67	754	513	241
2004/2005	117	55	62	742	510	232
2005/2006	107	55	52	770	554	216
2006/2007	104	56	48	755	558	197
2007/2008	106	56	50	631	432	199
2008/2009	106	56	50	617	420	197
2009/2010	108	56	52	624	417	207
2010/2011	108	56	52	629	422	207
2011/2012	108	57	51	614	410	204
2012/2013	107	56	51	596	405	191
2013/2014	103	56	47	590	405	185

Sursa: <https://statistici.insse.ro/shop/> accesat iunie 2015

Din punct de vedere a distribuției regionale, 17 instituții/159 de facultăți se află în Regiunea București-Ilfov, în Reg. Nord-Vest 15 instituții/96 facultăți, în Reg. Centru 13 instituții/73 de facultăți, Reg. Nord Est -14 instituții/70 facultăți, în Reg. Sud-Est -7 instituții/53 facultăți, în reg. Sud Muntenia – 4 instituții/39 facultăți, în Reg. Vest - 12 instituții/65 facultăți în Reg. Sud-Vest Oltenia – 4 instituții/35 de facultăți.

Cele mai multe instituții de învățământ superior își au sediul în marile centre universitare din țară: în municipiul București se află 33 universități/158 facultăți, în Cluj-Napoca 10 universități/52 facultăți, în Iași 10 universități/48 facultăți și în Timișoara 8 universități/42 facultăți. Distribuția teritorială a rețelei universităților private, urmărește aceeași repartitie cu cea din sectorul public, concentrându-se în aceleași centre universitare cu cele publice. Astfel, în municipiul București în anul analizat funcționau 16 universități particulare, în Iași 5 universități, 4 - în Cluj-Napoca și 4 - în Timișoara.

Baza materială proprie a învățământului universitar în anul universitar 2013/2014 a fost 7995 amfiteatre și săli de curs, din care instituțiile de stat dețin 5908 amfiteatre și săli de curs reprezentând o pondere de 73,89% în total SISR, 9654 de laboratoare (93,32% în instituțiile de stat), 633 ateliere (96,84% de stat), 279 terenuri de sport amenajate (84,17% în instituțiile de stat) și 15 bazine de înot (din care 13 în instituțiile de stat).

Un indicator important privind eforturile depuse de instituțiile de învățământ superior pentru a facilita accesul studenților și al cadrelor didactice la TIC îl reprezintă nivelul și evoluția numărului de calculatoare PC utilizate în procesele educaționale. Dacă în 2001 numărul calculatoarelor PC instalate în instituțiile de învățământ superior era de 19865 de unități, la nivelul anului universitar 2013/2014 în total SISR erau 104686 unități, din care în instituțiile de particulare - 13325 unități (12,73%).

2.1.2 Oferta universitară

Cel de al doilea element în caracterizarea SNIS îl reprezintă *oferta universitară*. În acest sens, este necesar să facem o distincție clară a indicatorilor care comensurează această componentă și care este sursa datelor.

Oferta universitară are în componență:

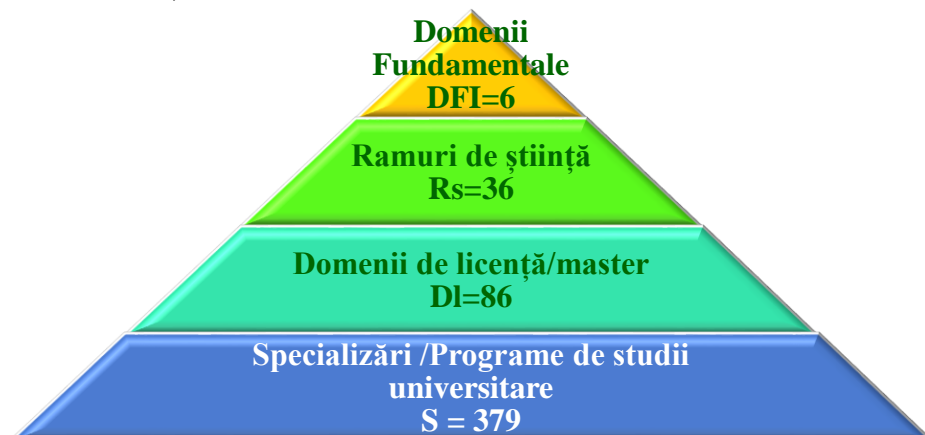
A. Oferta educațională se referă la **curricula** instituțiilor de învățământ și reprezintă sistemul experiențelor de învățare directe și indirecte oferite studenților/cursanților.

↳ **În sens larg** = reprezintă domeniile fundamentale, ramura de știință, domenii de licență, programe de studii, discipline.

↳ **În sens restrâns** = ar desemna însuși conținutul procesului de formare.

În sens larg Oferta de școlarizare universitară este prezentată anual în HG Anexa 1 – *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare*.

Potrivit Hotărârii de Guvern 580/2014³⁵, oferta educațională a SISR este structurată pe 6 domenii fundamentale, în care există 32 de ramuri de știință, care formează 86 de domenii de licență, unde se regăsesc 379 de specializări/programe de studii.

Figura II. 2 Structura Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare

Sursa: Realizat de autori

Această componentă reprezintă o dimensiune macro/agregată a sistemului. Din punct de vedere al conținutului și structurii, oferta educațională este un proces format de-a lungul timpului rezultat din planul de dezvoltare a SISR, conform strategiei naționale în general și a planurilor manageriale, a misiunilor asumate de fiecare universitate/instituție, în particular.

În viitorul apropiat, acest Nomenclator va suferi unele modificări conform ISCED³⁶-2013 impuse de UNESCO, care este structurat pe 10 domenii și conține 109 domenii de licență.

³⁵ *Nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare Anexa MO HG 580*

³⁶ *ISCED -International Standard Classification of Education*

B. Oferta de școlarizare se referă la structura organizatorică a instituției și capacitatea de școlarizare a instituțiilor de învățământ superior.

↪ **În sens larg** = specializări/ programe de studii, departamente, facultăți, campus universitar, resurse tehnico – materiale și facilitățile oferite.

↪ **În sens restrâns** = la numărul maxim de studenți care pot fi școlarizați în primul an la programele de studii de licență, domeniile master, domeniile de doctorat și facilitățile oferite (număr locuri la buget³⁷ și taxa).

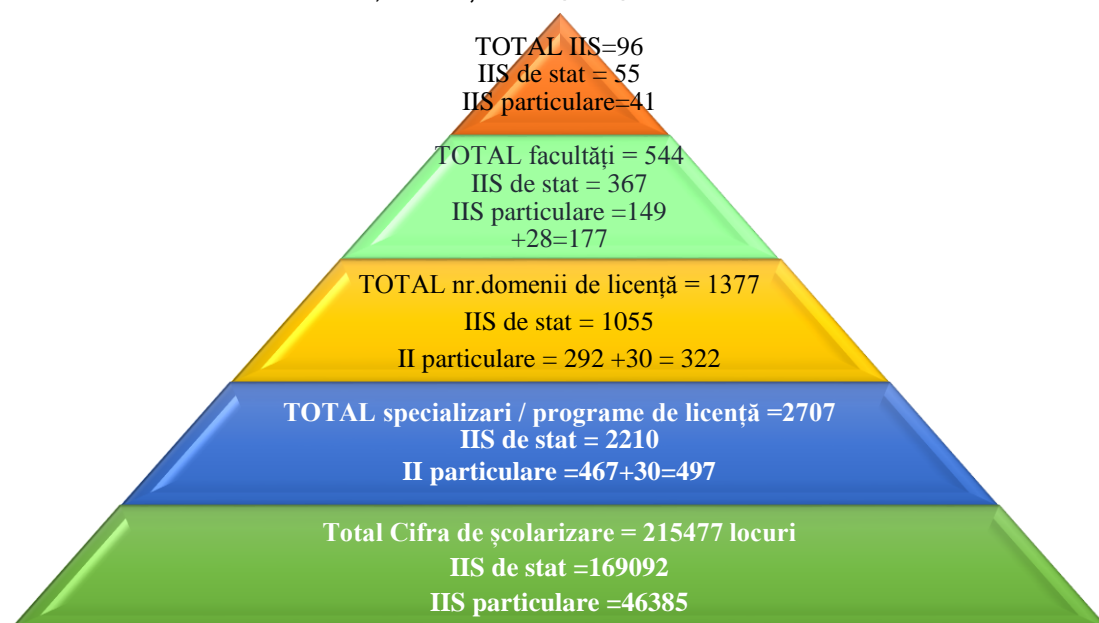
Oferta de școlarizare este publicată anual în HG - Anexa 2, pentru fiecare IIS, nefiind agregată per total domenii, programe de studii la nivel național.

Potrivit HG 580/2014 în România existau 96 de IIS din care 55 de stat, 37 IIS particulare acreditate și 9 Fundații autorizate.

Dezvoltarea IIS, ca număr de instituții, s-a realizat în mare parte după 1989, când funcționau doar 32 de universități (*Anexa II.1 – Anul de înființare a IIS din România*).

Capacitatea de școlarizare, din punct de vedere al dimensiunii/mărimii este stabilită în urma proceselor de evaluare periodice realizate de ARACIS.

Trebuie recunoscut faptul că, în prezent, valoarea capacității de școlarizare pentru multe programe de studii este foarte mare, deoarece programele evaluate acum 4-5 ani, când numărul de studenți înscriși era aproape dublu.

Figura II. 3 Structura SISR domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare de stat și particulare, în anul univ. 2014-2015

Sursa: Realizat de autori

Prin îmbinarea celor două structuri prezentate în *Figura II.2* și *Figura II.3* a rezultat Matricea Ofertei educaționale și de școlarizare pe domenii /specializări de licență la nivel SNIS – MOSNIS Licență³⁸.

³⁷ Cifra de școlarizare pentru studii finanțate de la bugetul de stat

³⁸ A se urmări & Instrumente de analiză și corelație a SNIS

Tabel II. 2 Domeniile fundamentale și capacitatea de școlarizare pe domenii de licență pe forme de proprietate și pe total în anul universitar 2014/2015

Cod DFI	Domeniul fundamental	Domeniul de licență (DL)	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați ³⁹		
			IIS de stat	IIS particulare	Total
10	Matematică și științe ale naturii	Matematică	1990	100	2090
		Informatică	3955	610	4565
		Fizică	1091	30	1121
		Chimie	1075	0	1075
		Inginerie chimică	1612	0	1612
		Geografie	4279	810	5089
		Geologie	220	0	220
		Știința mediului	2160	260	2420
		Total DFI 10	16382	1810	18192
20	Științe ingineresti	Inginerie civilă	4035	0	4035
		Ingineria instalațiilor	1010	0	1010
		Inginerie electrică	2390	0	2390
		Inginerie energetică	1230	0	1230
		Inginerie electronică și telecomunicații	2880	50	2930
		Inginerie geologică	265	0	265
		Inginerie geodezică	1625	0	1625
		Mine, petrol și gaze	470	0	470
		Inginerie aerospațială	415	0	415
		Ingineria autovehiculelor	1695	0	1695
		Ingineria transporturilor	585	0	585
		Agronomie	1725	0	1725
		Horticultură	1240	90	1330
		Inginerie forestieră	260	0	260
		Silvicultură	1065	60	1125
		Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală	2375	980	3355
		Biotehnologii	490	45	535
		Ingineria produselor alimentare	2820	665	3485
		Zootehnie	820	0	820
		Calculatoare și tehnologia informației	2610	100	2710
		Ingineria sistemelor	1913	140	2053
		Inginerie mecanică	2511	0	2511
		Inginerie industrială	4092	50	4142
		Inginerie marină și navigație	1285	0	1285
		Științe ingineresti aplicate	1590	0	1590
		Arhitectură navală	235	0	235
		Mecatronica și robotică	1285	50	1335
		Ingineria materialelor	1046	0	1046
		Ingineria mediului	3184	100	3284

³⁹ Capacitatea de școlarizare

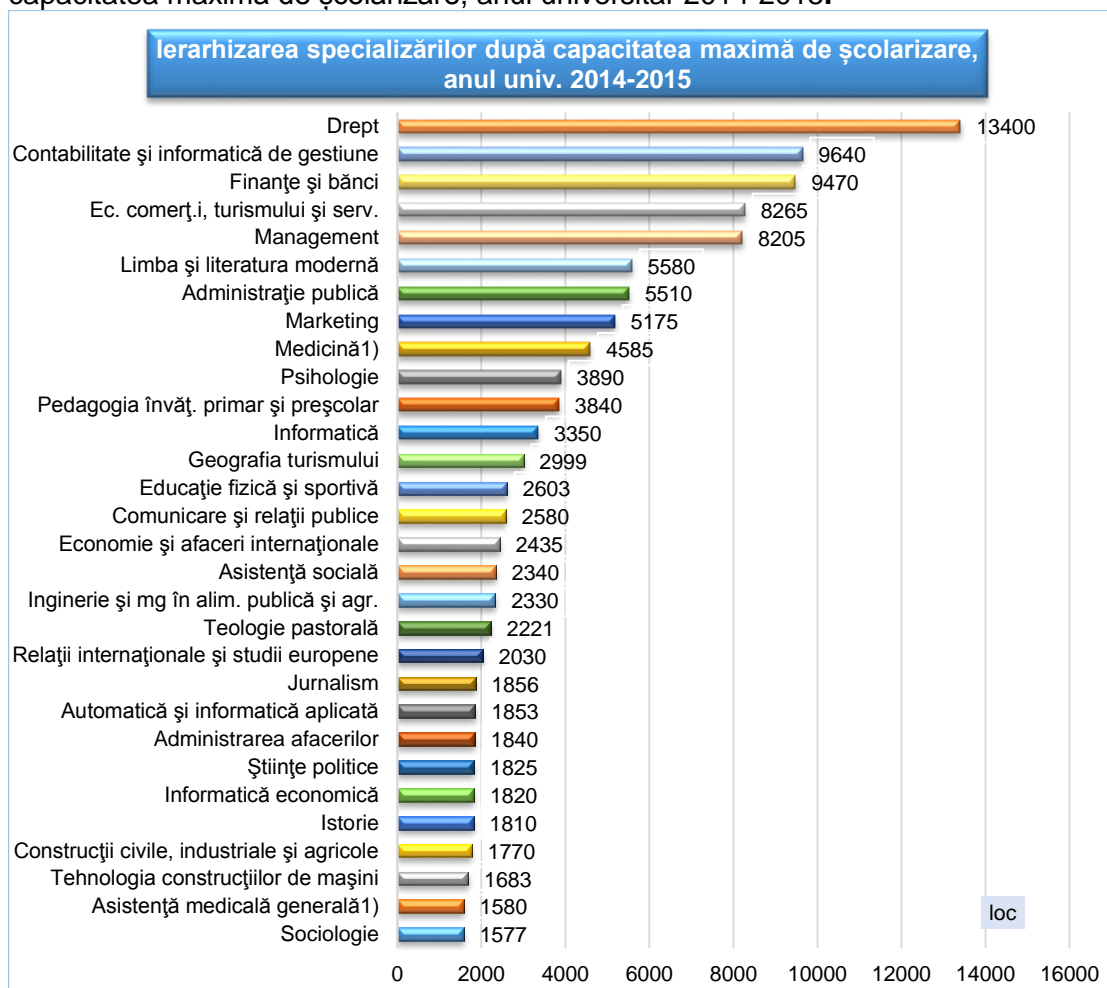

Cod DFI	Domeniul fundamental	Domeniul de licență (DL)	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați ³⁹		
			IIS de stat	IIS particulare	Total
		Inginerie și management	4017	100	4117
		Inginerie genistică	25	0	25
		Inginerie de armament, rachete și muniții	75	0	75
		Total DFI 20	51263	2430	53693
30	Științe biologice și biomedicale	Biologie	1415	60	1475
		Sănătate 4, 5 sau 6 ani	10475	660	11135
		Sănătate – 3 ani	1435	210	1645
		Medicină veterinară	995	50	1045
		Total DFI 30	14320	980	15300
40	Științe sociale	Drept	6115	7535	13650
		Științe administrative	4735	2015	6750
		Științe ale comunicării	3686	1350	5036
		Asistență socială	2030	310	2340
		Sociologie	2092	410	2502
		Relații internaționale și studii europene	1975	525	2500
		Științe politice	1910	475	2385
		Științe militare, informații și ordine publică	1337	50	1387
		Administrarea afacerilor	7250	5345	12595
		Cibernetică, statistică și inf. ec.	1970	560	2530
		Contabilitate	5325	4495	9820
		Economie	1400	175	1575
		Finanțe	4760	4920	9680
		Management	5025	3455	8480
		Marketing	3305	1970	5275
		Economie și afaceri internaționale	2550	1650	4200
		Psihologie	2500	1650	4150
		Științe ale educației	4485	625	5110
		Total DFI 40	62450	37515	99965
50	Științe umaniste și arte	Limbă și literatură	7828	1160	8988
		Limbi moderne aplicate	1618	300	1918
		Filosofie	610	65	675
		Istorie	1979	365	2344
		Teologie	3186	310	3496
		Studii culturale	940	0	940
		Arhitectură	915	120	1035
		Urbanism	130	0	130
		Arte vizuale	2131	35	2166
		Teatru și artele spectacolului	437	65	502
		Cinematografie și media	151	125	276
		Muzică	1015	180	1195
		Total DFI 50	20940	2725	23665
60		Educație fizică și sport	2715	525	3240

Cod DFI	Domeniul fundamental	Domeniul de licență (DL)	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați ³⁹		
			IIS de stat	IIS particulare	Total
	Știința Sportului și Educației Fizice	Educație fizică și sport	2715	525	3240
Total DFI 60			3737	925	4662
Total SISR			169092	46385	215477

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Potrivit informațiilor din *Tabelul II.2*, în anul universitar 2014/2015 în oferta educațională figurau 376 de programe de studii distincte, iar la nivelul celor 96 instituții de învățământ superior, capacitatea de școlarizare este de 215477 locuri, din care 78,47% în IIS de stat. În *Figura II.4* sunt ierarhizate primele 30 de specializări după capacitatea maximă de școlarizare, anul universitar 2014-2015.

Figura II. 4 Ierarhizarea specializărilor după capacitatea maxima de școlarizare, anul univ. 2014-2015

2.1.2.1 Complexitatea instituțiilor de învățământ superior

Sintetizând datele prezentate pe universități, rezultă informații legate de complexitatea instituțiilor de învățământ superior, respectiv de numărul de domenii, așa cum este ilustrat în Tabelul II. 3. Din totalul de 92 de instituții acreditate, 14 au toate cele 6 domenii fundamentale, respectiv sunt IIS comprehensive, din care 2 sunt instituții particulare. Cele mai multe dintre universități au un singur domeniu, (41 de instituții din care 21 sunt de stat).

Tabel II. 3 Complexitatea instituțiilor de învățământ superior după numărul de domenii

Tip universități / nr. domenii practicate	Instituții de stat	Instituții particulare	Total instituții
cu toate cele 6 domenii	12	2	14
cu 5 domenii	6	0	6
cu 4 domenii	4	4	8
cu 3 domenii	3	1	4
cu 2 domenii	9	10	19
cu un singur domeniu	21	20	41
Total	55	37	92

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Totodată, o grupare a universităților pe domenii fundamentale și forme de proprietate evidențiază faptul că majoritatea instituțiilor de învățământ superior sunt orientate spre domeniul științelor sociale (Tabelul II. 4).

Domeniul fundamental cel mai frecvent întâlnit în analiză este Științe sociale care se regăsește la 63 de IIS, din care 33 de instituții de stat, urmat de domeniul Științe umaniste și arte – 48 de instituții și de Științe biologice și biomedicale - 25 de IIS de stat și doar de 4 IIS particulare.

Tabel II. 4 Centralizator număr universități pe domenii fundamentale și forme de proprietate

Cod DFI	Domeniul fundamental (DFI)/ tip instituție	IIS de stat	IIS particulare	Total SISR
10	Matematică și științe ale naturii	23	9	32
20	Științe ingineresti	35	6	41
30	Științe biologice și biomedicale	25	4	29
40	Științe sociale	30	33	63
50	Științe umaniste și arte	34	14	48
60	Știința Sportului și Educației Fizice	19	5	24
Total		55	37	92

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

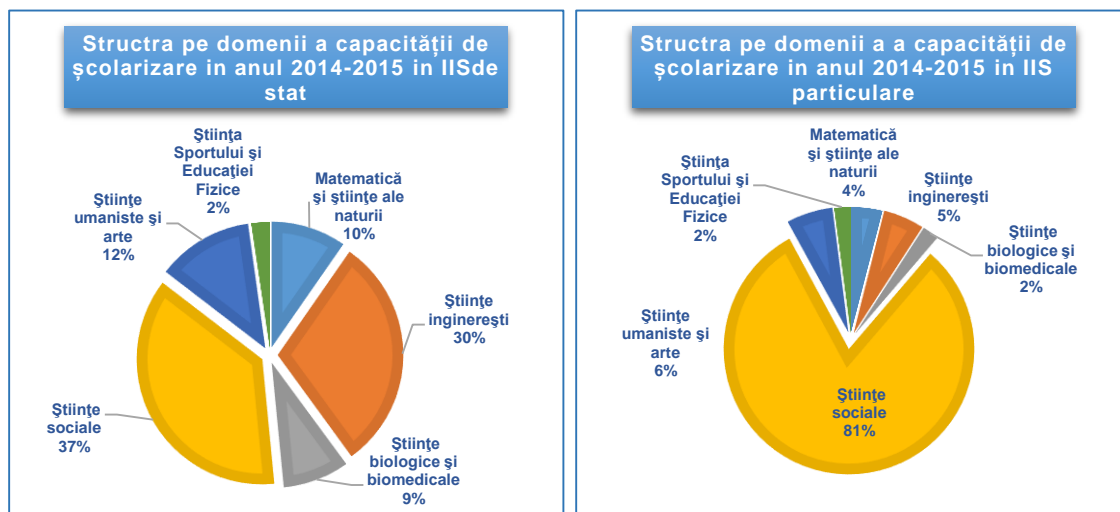
În anul universitar 2014-2015 oferta de școlarizare /capacitatea de școlarizare a SNIS era de 215477 locuri, din care aproximativ 100.000 locuri la Științele sociale, urmate la mare distanță de Științele ingineresti de 53693 locuri. Facultățile biologice și biomedicale cumulează doar 15300 locuri. (*Tabelul II. 5*).

Tabel II. 5 Numărul maxim de studenți care pot fi școlarizați în anul universitar 2014-2015 pe domenii și forme de proprietate

Cod DFI	Domeniul fundamental (DFI)	IIS de stat	IIS particulare	Total IIS
10	Matematică și științe ale naturii	16382	1810	18192
20	Științe ingineresti	51263	2430	53693
30	Științe biologice și biomedicale	14320	980	15300
40	Științe sociale	62450	37515	99965
50	Științe umaniste și arte	20940	2725	23665
60	Știința Sportului și Educației Fizice	3737	925	4662
Total nr.maxim de studenți care pot fi școlarizați		169092	46385	215477

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Într-o primă analiză a structurii ofertei pe domenii fundamentale (DFI) pentru anul universitar 201-2015 a rezultat următoarea informație statistică:

Figura II. 5 Structura pe domenii a capacității de școlarizare în anul 2014-2015 în IIS de stat și particulare

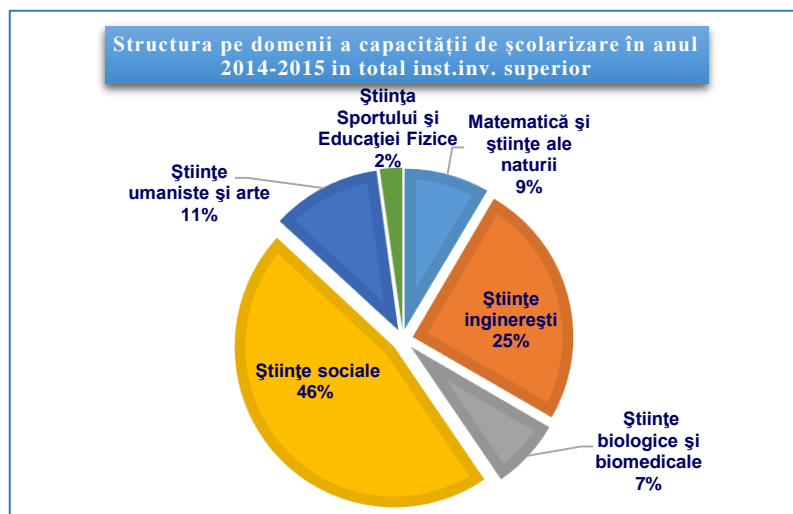

Figura II. 6 Structura pe domenii a capacității de școlarizare în anul 2014-2015 în total IIS

2.1.2.2 Oferta educațională a instituțiilor de stat în anul universitar 2014/2015

Prin centralizarea datelor la nivelul fiecărei IIS de stat rezultă că, oferta educațională la nivelul IIS publice, în anul universitar 2014/2015 era formată din 367 de facultăți, în care se regăsesc 2210 de programe de studii de licență, după cum rezultă din *Tabelul II. 6*.

Tabel II. 6 Oferta educațională a instituțiilor de stat privind numărul de facultăți, domenii și programe de studii de licență, în anul universitar 2014/2015

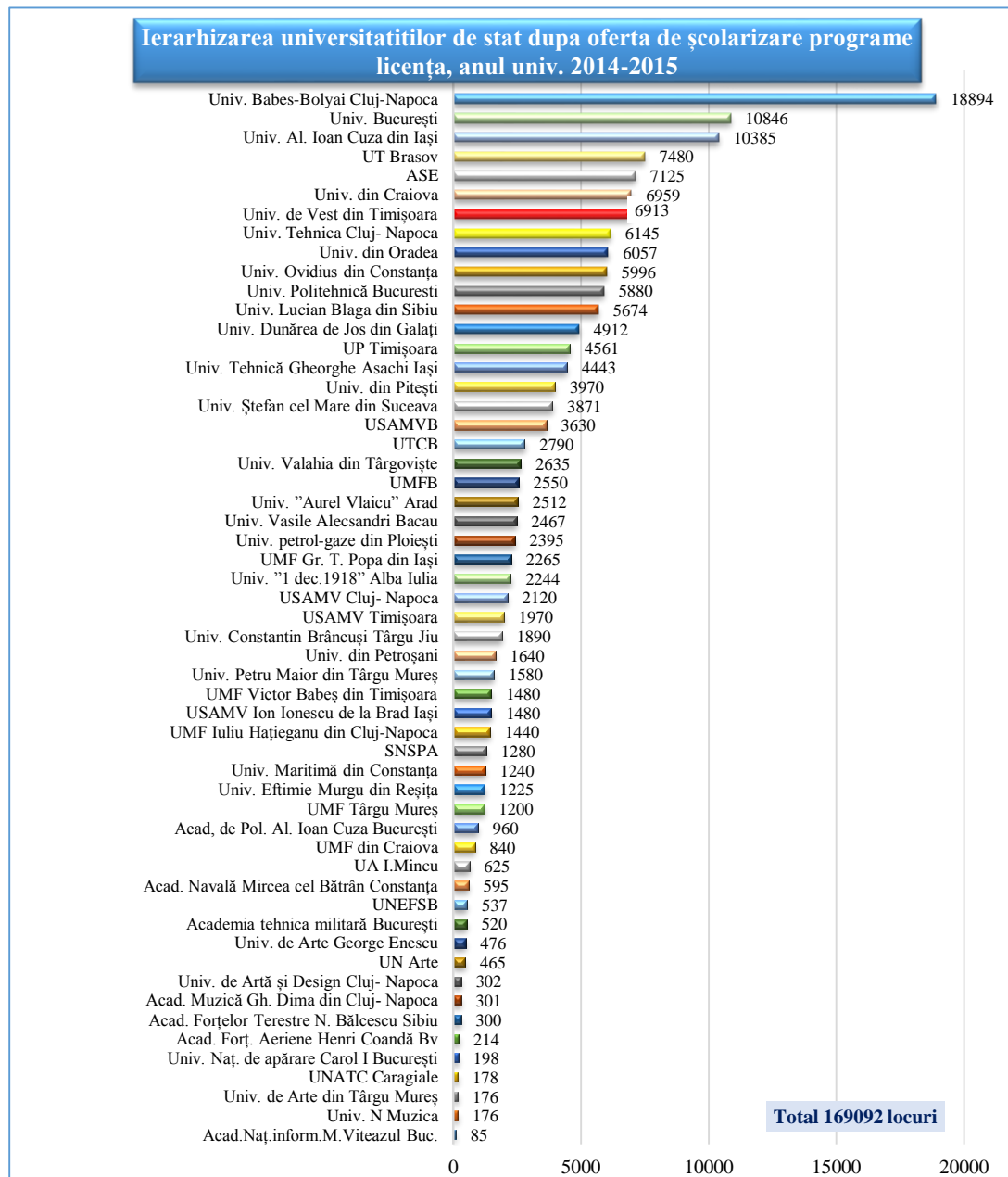
Instituția de învățământ superior	Nr facult.	Nr domenii licență	Nr programe de licență	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați
1. Universitatea Politehnica București	15	43	94	5880
2. Universitatea Tehnică de Construcții Buc.	8	12	21	2790
3. Univ. de Arhit. și Urbanism "Ion Mincu" Buc.	3	3	8	625
4. USAMV București	9	17	32	3630
5. Universitatea București	19	38	97	10846
6. Univ. Medicină și Farmacie "C. Davila" Buc.	4	1	13	2550
7. Academia de Studii Economice București	12	13	35	7235
8. Universitatea Națională de Muzică București	2	1	7	183
9. Universitatea Națională de Arte București	3	1	11	465
10. Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică "I. L. Caragiale" București	2	2	4	178
11. Univ. Naț.de Educație Fizică și Sport Buc.	2	2	5	537
12. SNSPA București	4	7	11	1280
13. Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia	5	20	34	2244
14. Universitatea "Aurel Vlaicu" Arad	9	24	38	2512
15. Universitatea "Vasile Alecsandri" Bacău	5	23	35	2467
16. Universitatea "Transilvania" Brașov	18	53	107	7480

Instituția de învățământ superior	Nr facult.	Nr domenii licență	Nr programe de licență	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați
17. Universitatea Tehnică Cluj-Napoca	12	52	96	6145
18. Universitatea de Științe Agricole Și Medicină Veterinară Cluj-Napoca	5	12	31	2120
19. Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca	21	56	253	18909
20. Universitatea de Medicină Și Farmacie "Iuliu Hațieganu" Cluj-Napoca	3	1	14	1440
21. Acad. de Muzică "Gh. Dima" Cluj-Napoca	2	1	13	301
22. Univ. de Artă Și Design Cluj-Napoca	2	1	9	302
23. Universitatea "Ovidius" Constanța	16	49	87	5996
24. Universitatea Maritimă Constanța	2	6	13	1240
25. Universitatea din Craiova	10	55	99	6959
26. Univ. de Medicină Și Farmacie Craiova	4	1	6	840
27. Universitatea "Dunărea De Jos" Galați	14	55	81	4912
28. Univ. Tehnică "Gheorghe Asachi" Iași	11	29	62	4443
29. Univ. de Științe Agricole Și Medicină Veterinară "Ion Ionescu de La Brad" Din Iași	4	10	18	1480
30. Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" Iași	15	42	93	10385
31. UMF "Gr. T. Popa" Iași	4	2	17	2265
32. Universitatea de Arte "George Enescu" Iași	3	3	18	476
33. Universitatea din Oradea	15	55	105	6057
34. Universitatea din Petroșani	3	20	28	1640
35. Universitatea din Pitești	11	39	61	3970
36. Universitatea Petrol-Gaze Ploiești	5	21	34	2395
37. Universitatea "Eftimie Murgu" Reșița	3	16	22	1225
38. Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu	9	46	83	5674
39. Universitatea "Ștefan Cel Mare" Suceava	9	36	56	3871
40. Universitatea "Valahia" Târgoviște	10	32	40	2635
41. Univ. "Constantin Brâncuși" Târgu Jiu	4	24	31	1890
42. Universitatea "Petru Maior" Târgu Mureș	3	18	22	1580
43. Univ. de Medicină și Farmacie Tg Mureș	3	2	12	1200
44. Universitatea de Arte Târgu Mureș	2	7	15	176
45. Universitatea Politehnica Timișoara	10	30	63	4561
46. USAMV a Banatului "Regele Mihai I Al României" Timișoara	6	14	34	1970
47. Universitatea de Vest Din Timișoara	11	37	82	6913
48. UMF "Victor Babeș" Tm	3	1	15	1480
49. Academia Tehnică Militară București	2	9	14	520
50. UNAp "Carol I" București	2	1	7	198
51. ANI "Mihai Viteazul" București	1	1	3	85
52. Acad. de Poliție "Alexandru Ioan Cuza" Buc.	3	4	5	960
53. Acad. Forțelor Aeriene "Henri Coandă" Bv	1	1	4	214
54. Academia Navală "Mircea Cel Bătrân" Ct	2	4	9	595
55. Acad. Forțelor Terestre "N. Bălcescu" Sibiu	1	2	3	300
Total	367	1055	2210	169092

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Potrivit HG 580 /2014, la nivelul întregului IIS de stat au capacitatea de școlarizare anuală de 169092 locuri.

Reprezentarea grafica de mai jos, prezintă o imagine de ansamblu a nivelului și amplitudinii distribuției capacității de școlarizare pentru fiecare dintre cele 55 de IIS de stat în anul universitar 2014/2015 (*Figura II.7*)

Figura II. 7 Ierarhizarea universităților de stat după oferta de școlarizare programe licența, anul univ. 2014-2015

În anul universitar 2014-2015 existau doar trei universități, care aveau capacitatea de școlarizare de peste 10 mii de studenți. De exemplu, 11,17% (18894 locuri) din total oferta de școlarizare a IIS de stat este deținută de Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, urmată la mare distanță de Universitatea București cu o pondere de 6,41%(10846 locuri) și Univ. Al.I. Cuza Iași de 6,14% (10385 locuri).

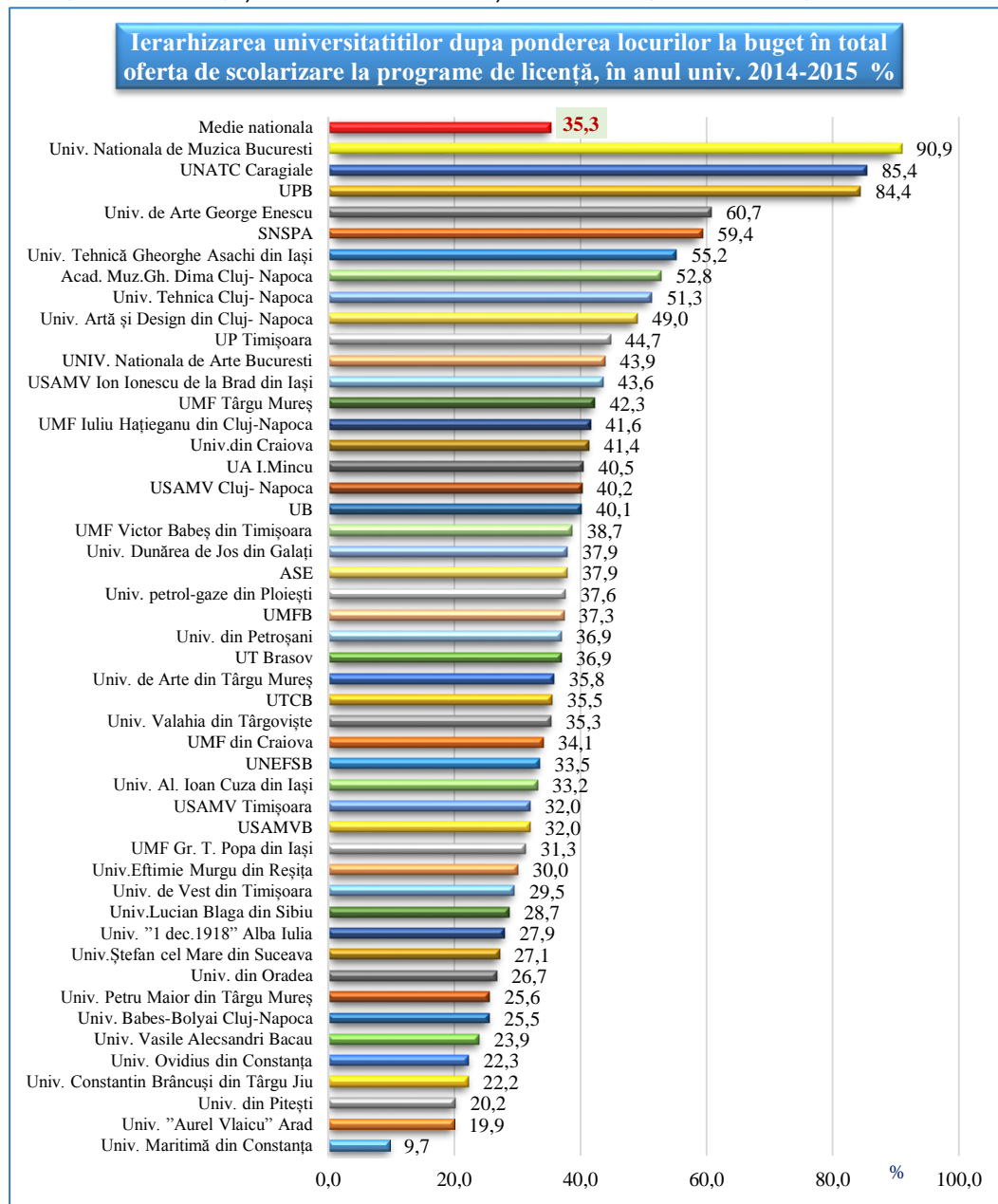

Figura II. 8 Ierarhizarea universităților de stat după ponderea locurilor la buget în total oferta de școlarizare la programe de licență, în anul univ. 2014-2015 %

Este relevant și interesant de urmărit ierarhia universităților după ponderea locurilor la buget în total oferta de școlarizare la programe de licență, în anul univ. 2014-2015. Potrivit datelor MEN pe ansamblul SIS de stat doar 35,3% din cifra de școlarizare este bugetată. (*Figura II.8*)

Acest indicator prezintă o amplitudine semnificativă de 80,2 puncte procentuale, de la 9,7% (Universitatea Maritimă din Constanța) la 90,9% la Universitatea Națională de Muzică din București.

Sunt relevante decalajele înregistrate pentru acest indicator la universitățile mari. Și în acest caz avem decalaje semnificative, de la 25,5% Univ. Babeș Bolyai Cluj-Napoca, la UPB - 84,4%. Acest fapt denotă o slabă corelare a ofertei cu cererea și o distribuție total neuniformă a susținerii financiare universităților.

2.1.2.3 Oferta educațională a instituțiilor particulare în anul universitar 2014/2015

Oferta instituțiilor de învățământ superior de stat se completează cu oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior private (*Tabelul II. 7*) și cu cea a fundațiilor (*Tabelul II.8*).

Tabel II. 7 Oferta educațională a instituțiilor private privind numărul de facultăți, domenii și programe de studii de licență, în anul universitar 2014/2015

Instituția de învățământ superior	Nr facultăți	Nr domenii licență	Nr programe de licență	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați
1. Univ. Creștină "Dimitrie Cantemir" București	16	21	42	6630
2. Universitatea "Titu Maiorescu" București	9	17	24	2605
3. Universitatea "Nicolae Titulescu" București	3	7	15	1975
4. Universitatea Româno-Americană București	6	9	17	3575
5. Universitatea "Hyperion" București	6	17	23	1995
6. Universitatea "Spiru Haret" București	24	43	96	8675
7. Universitatea "Bioterra" București	11	11	15	1675
8. Universitatea Ecologică București	7	11	18	1755
9. Universitatea Română De Științe Și Arte "Gheorghe Cristea" București	2	4	4	155
10. Universitatea "Athenaeum" București	2	5	5	375
11. Universitatea "Artifex" București	2	5	5	905
13. Institutul Teologic Baptist București	1	1	2	75
14. Institutul Teologic Penticostal București	1	1	2	60
17. Universitatea De Vest "Vasile Goldiș" Arad	6	19	38	2080
18. Universitatea "George Bacovia" Bacău	1	4	4	325
19. Universitatea "George Barițiu" Brașov	4	6	8	1525
20. Universitatea "Avram Iancu" Cluj-Napoca	2	2	2	200
21. Universitatea "Bogdan Vodă" Cluj-Napoca	3	6	9	735
22. Institutul Teologic Protestant Cluj-Napoca	1	1	1	50
23. Universitatea "Sapientia" Cluj-Napoca**)	4	25	30	1300

Instituția de învățământ superior	Nr facultăți	Nr domenii licență	Nr program e de licență	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați
24. Universitatea "Andrei Șaguna" Constanța	4	9	9	805
25. Universitatea "Danubius" Galați	3	7	15	1400
27. Universitatea "Petre Andrei" Iași	5	7	8	760
28. Universitatea "Apollonia" Iași	2	2	6	135
29. Univ. Europeană "Drăgan" Din Lugoj	2	2	2	250
30. Universitatea Agora Din Municipiul Oradea	1	4	4	350
31. Universitatea "Emanuel" Din Oradea	2	5	5	160
32. Univ. Creștină "Partium" Din Oradea	3	11	18	720
33. Univ. "Constantin Brâncoveanu" Pitești	6	16	24	2510
34. Universitatea "Româno-Germană" Sibiu	2	5	5	425
35. Univ. "Dimitrie Cantemir" Târgu Mureș	4	5	6	720
37. Universitatea "Tibiscus" Timișoara	4	4	5	375
Total	149	292	467	45280

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Sistemul IIS particulare este format din 37 de universități acreditate cu 149 de facultăți în care sunt organizate 467 de programe de studii de licență. (Tabelul II.7). Capacitatea de școlarizare corespunzătoare IIS particulare este de 45280 locuri (20,9% din total capacitate IIS).

Tabel II. 8 Oferta educațională a fundațiilor și institutelor private privind numărul domeniilor și programe de studii de licență, în anul universitar 2014/2015

Instituția de învățământ superior	Nr domenii licență	Nr specializ. / programe de licență	Număr maxim de studenți care pot fi școlarizați
1. Institutul Teologic Adventist Cernica - Ilfov	4	4	120
2. Fundația "Ștefan Lupășcu" - Institutul De Studii Europene din Iași	2	2	100
3. Institutul Teologic Romano-Catolic Franciscan Roman	2	2	65
4. Fundația "Academia Comercială" Satu Mare	4	4	400
5. Fundația Universitară "Alma Mater" - Universitatea "Alma Mater" Din Sibiu	5	6	420
6. Fundația Pentru Cultură Și Învățământ "Ioan Slavici" - Universitatea "Ioan Slavici" Timișoara	2	2	175
7. Fundația "Gaudeamus" - Universitatea "Tomis" Constanța	2	3	275
8. Institutul Teologic Creștin După Evanghelie "Timotheus" București	1	1	30
9. Fundația Lumina - Instituții De Învățământ - Universitatea Europei de Sud Est - Lumina	6	6	275
Total	28	30	1860

Sursa: Prelucrare după MO al României anul 182 (XXVI) –Nr. 527, 16 iulie 2014 HG 580

Potrivit HG 580/214, oferta educațională a fundațiilor și institutelor private, în anul universitar 2014/2015, reunește 9 astfel de instituții care au o capacitate de școlarizare anuală de 1860 locuri (0,9% din total capacitate IIS).

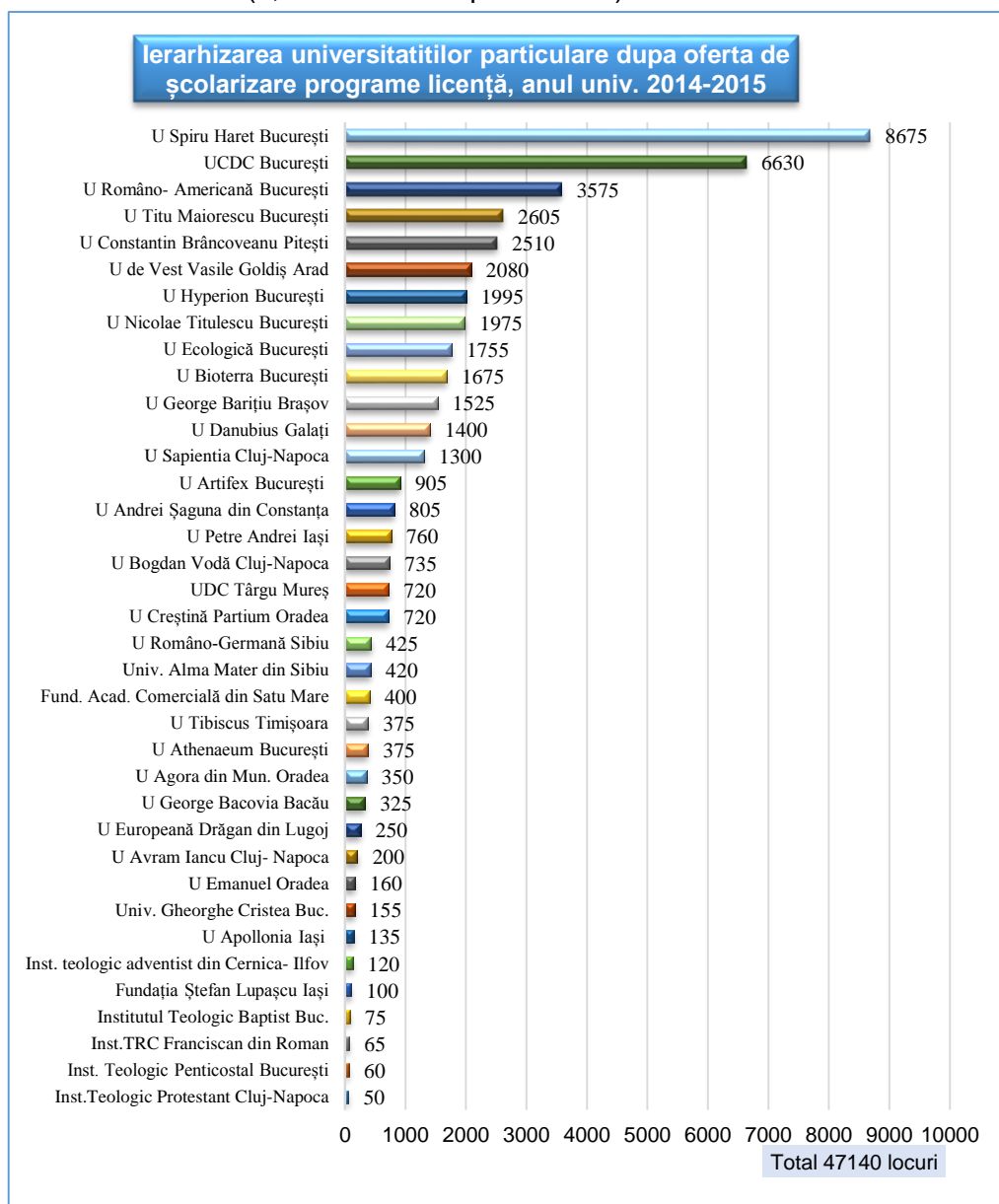

Figura II. 9 Ierarhizarea universităților particulare după oferta de școlarizare programe licență, anul univ. 2014-2015

În topul universităților particulare, capacitatea de școlarizare cea mai mare se înregistrează la Universitatea Spiru Haret - 8675 de locuri (18,4%), urmată de Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir" din București cu 6630 locuri (14,06%) și de

Universitatea Română-Americană cu 3475 locuri (7,37%). Cele trei IIS menționate mai sus dețin 40% din total capacitate de școlarizare din mediu particular.

2.1.3 Finanțarea învățământului superior

Datele statistice Eurostat prezintă informații cu privire la nivelul cheltuielilor administrației publice pentru educație, care din punct de vedere economic reprezintă nivelul finanțării sistemului de învățământ de stat.

Tabel II. 9 Nivelul și ponderea finanțării învățământului superior de stat din România în PIB, din perioada 2007-2013

MIL LEI (valoare nominală)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Produs Intern Brut	418258	524389	510523	533881	565097	596682	637583
Total cheltuieli învățământ din care:	16431	23139	20539	17608	23063	17749	17869
cheltuieli învățământ superior	3525	6964	5476	4886	4861	4657	4558
Pondere în PIB %							
Total cheltuieli învățământ	3,93	4,41	4,02	3,30	4,08	2,97	2,80
cheltuieli învățământ superior	0,84	1,33	1,07	0,92	0,86	0,78	0,72
Pondere cheltuieli învățământ superior în total cheltuieli învățământ %	21,46	21,46	30,10	26,66	27,75	21,08	26,24

Sursa: Date prelucrate după Eurostat

Potrivit analizei statistice, în perioada 2007-2013, ponderea cheltuielilor pentru educație în PIB a fost oscilantă de la an la altul și a variat între 4,41% (2008) și 2,80% (2013).

În 2013 cheltuielile pentru învățământul superior au deținut cea mai mică pondere din totalul cheltuielilor pentru educație în PIB, în perioada 2007-2013. Ponderea cheltuielilor pentru învățământul superior în total cheltuieli pentru învățământ a fost în 2013 de 26,24% peste ponderile din 2007 și 2008 (21,46%) și 2012 (21,08%) și sub cele din 2009 (30,1%), 2010 (26,66%) și 2011 (27,75%).

Cheltuielile sistemului de învățământ superior în ultimii 4 ani analizați, se situează sub 1% în PIB, în 2013 înregistrând nivelul minim de 0,72%, ca urmare aplicării prevederilor Legii Educației nr.1 din 2011 cu privire la personalul didactic și ca urmare a diminuării salariilor bugetarilor.

Tabel II. 10 Nivelul și dinamica reală a finanțării învățământului superior de stat din România din perioada 2007-2013

Mil.lei (valori comparabile față de 2007⁴⁰)

Indicatori		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total cheltuieli învățământ din care:		16431	21482	17845	14374	18063	13417	13060
cheltuieli învățământ superior		3525	6465	4758	3988	3807	3520	3331
Dinamica reală față de 2007 %	total cheltuieli învățământ		130,7	108,6	87,5	109,9	81,7	79,5
	cheltuieli învățământ superior		183,4	135,0	113,1	108,0	99,9	94,5
Dinamică cheltuieli învățământ superior față de anul precedent %			183,4	73,6	83,8	95,5	92,5	94,6
Modificare absolută (mil.lei)	față de 2007		2940	1233	463,3	282,1	-4,6	-194,0
	față de anul precedent		2940	-1.707	-769,7	-181,2	-286,7	-189,3

Sursa: Date prelucrate după Eurostat și INS

Datele statistice din **Tabelul II.10** anterior demonstrează fără echivoc că finanțarea învățământului superior de stat a fost continuu descrescătoare, atât față de anul 2007, cât și față de anii anteriori, în 2013 față de 2007 reducerea a fost cu 5,5%, iar față de 2012 cu 5,4%.

Nivelul minim a cheltuielilor în prețuri comparabile față de 2007 a fost înregistrat în 2013 de doar 3,33 mld.lei, cu o diminuare față de anul de bază cu 194 mil lei, respectiv 5,5%.

În toți anii din perioada 2010-2013 s-au înregistrat reduceri sistematice ale finanțării SIS. Astfel, față de anii precedenți reducerile au fost: -769,7 mil.lei (2010); 181,2 mil.lei (2011); -286,7 mil.lei (2012) și cu -189,3 mil.lei (2013).

De altfel, tendința descrescătoare a finanțării de la bugetul de stat a întregului învățământului de stat și a SIS este vizualizată în următorul grafic. În acest grafic se observă că trendul descrescător al finanțării de la buget a învățământului de stat, în perioada 2007-2013, urmează o funcției $y = -929,54x + 20100$. Același trend descrescător pentru finanțarea IIS de stat și este descris prin modelul $y = -265,12x + 5259,8$.

⁴⁰ Valori deflate prin Indicele Preturilor de Consum - Servicii. Sursa INS

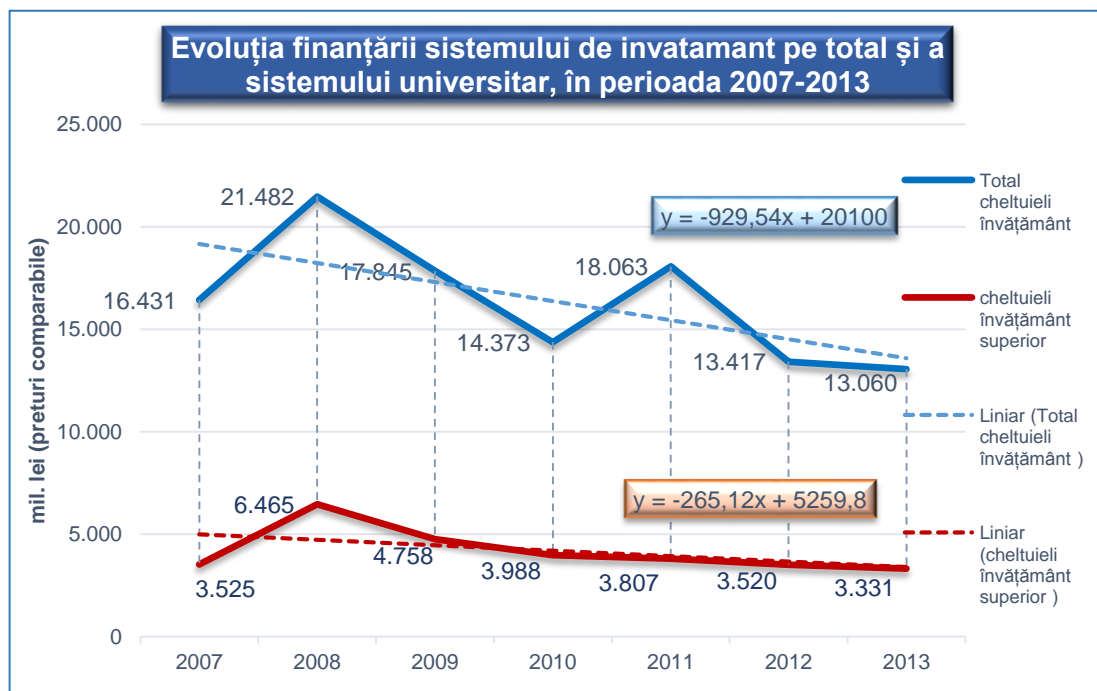

Figura II. 10 Evoluția finanțării sistemului de învățământ pe total și a sistemului universitar, în perioada 2007-2013

Din datele absolute (valori nominale) se observă că pentru remunerarea angajaților în 2013 s-au înregistrat creșteri față de 2007, 2011, 2012, iar față de 2008, 2009 și 2010 s-au înregistrat reduceri substanțiale. Cele mai mari reduceri în perioada analizată, s-au înregistrat la formarea brută de capital (investițiile) și consumul intermediar.

Tabel II. 11 Componentele cheltuielilor învățământului superior de stat din România, din perioada 2007-2013

MIL LEI (valori nominale)

Indicatorii	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total cheltuieli învățământ superior din care:	3525,3	6963,6	5476,3	4885,6	4860,9	4657,1	4557,8
Remunerarea angajaților	732,1	2721,6	2856,8	2974,9	2591,5	2561,5	2650,0
Formarea brută de capital fix	1116,0	2681,1	1330,0	1053,1	796,0	700,7	559,3
Consumul intermediar	979	1262,4	954	590,7	888	793	764,4
Prestații sociale, altele decât transferurile sociale în natură	195,8	294,5	335,1	256,9	421,9	442,5	503,3
Alte transferuri curente	502,40	2,5	0,0	10,0	162,7	158,8	51,7
Transferuri de capital	0,0	1,5	0,4	0,00	0,30	0,6	29,1

Sursa: Date Eurostat octombrie 2015

Din punct de vedere structural, al utilizării finanțării IIS pe componente de cheltuieli, datele din figură de mai jos sunt deosebit de relevante.

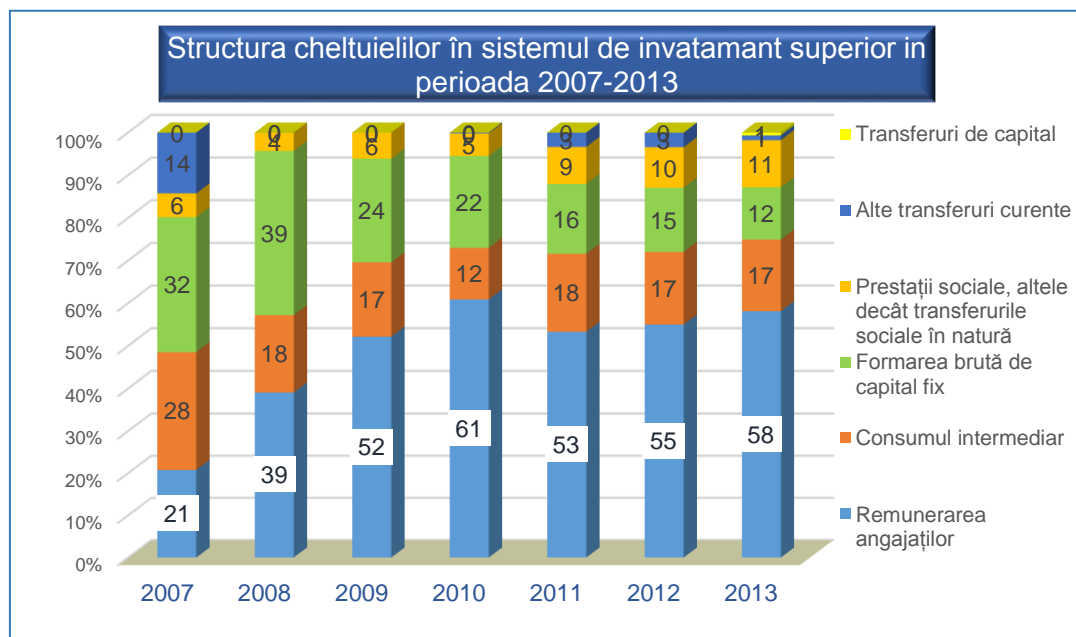

Figura II. 11 Structura cheltuielilor în sistemul de învățământ superior în perioada 2007-2013

În date comparabile (deflaționate) în 2013 față de 2007 investițiile în IIS finanțate de la bugetul de stat au scăzut cu 63,37%, iar cheltuielile (consumul intermediar) cu 42,94%. Luându-se în considerare numai aceste două componente de cheltuieli se explică tendința descrescătoare a finanțării.

Tabel II. 12 Nivelul și dinamica reală a cheltuielilor învățământului superior de stat din România, din perioada 2007-2013

MIL LEI (valori comparabile față de 2007⁴¹)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Dinamica 2013/ 2007 %
Total cheltuieli învățământ superior din care:	3525	6465	4758	3988	3807	3520	3331	94,49
Remunerarea angajaților	732	2527	2482	2428	2030	1936	1937	264,54
Consumul intermediar	979	1172	829	482	695	599	559	57,06
Formarea brută de capital fix	1116	2489	1156	860	623	530	409	36,63
Prestații sociale, altele decât transferurile sociale în natură	196	273	291	210	330	334	368	187,86
Alte transferuri curente	502	2	0	8	127	120	38	7,52
Transferuri de capital	0	1	0	0	0	0	21	-

Sursa: Prelucrarea după date Eurostat octombrie 2015

⁴¹ Valori deflaționate prin Indicii preturilor de consum - Servicii . Sursa INS

Regularitatea evoluției în valori comparabile, în perioada 2007-2013, a cheltuielilor din IIS suportate din bugetul de stat se observă din datele următorului tabel.

Tabel II. 13 Dinamica reală față de anii precedenți, a cheltuielilor învățământului superior de stat din România, din perioada 2008-2013

% (dinamică reală față de 2007)

Indicatori	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total cheltuieli învățământ superior din care:	183,39	73,59	83,82	95,46	92,47	94,62
Remunerarea angajaților	345,14	98,23	97,84	83,58	95,40	100,0
Consumul intermediar	119,72	70,72	58,18	144,2	86,19	93,20
Formarea brută de capital fix	223,05	46,42	74,40	72,52	84,96	77,17
Prestații sociale, altele decât transferurile sociale în natură	139,64	106,5	72,03	157,6	101,2	109,9
Alte transferuri curente	0,46	0,00	0,00	1.561	94,20	31,48
Transferuri de capital	0,00	24,95	0,00	0,00	193,0	4.689

Sursa: Prelucrarea după date Eurostat octombrie 2015

Datele din **Tabelul II. 13** explicitează reducerea aproape continuă a finanțării de la bugetul de stat a IIS prin:

- reducerea aproape permanentă a remunerației angajaților în termeni reali față de anii precedenți: cu 1,72% în 2008, cu 2,16% în 2009, cu 4,6%, excepție făcând 2013 când s-a înregistrat o foarte ușoară creștere față de 2012 (cu 0,02%).
- investițiile s-au redus anual, astfel, în 2013 reducerea a fost cu 22,83%, iar intervalul reducerilor în perioada 2008-2013 a fost între 53,58% (2008) și 15,04% (2012);
- cu excepția transferurilor de capital care au înregistrat creșteri pe întreaga perioadă 2007-2013, toate celelalte cheltuieli (consumul intermediar, alte transferuri curente etc.) au înregistrat reduceri semnificative.

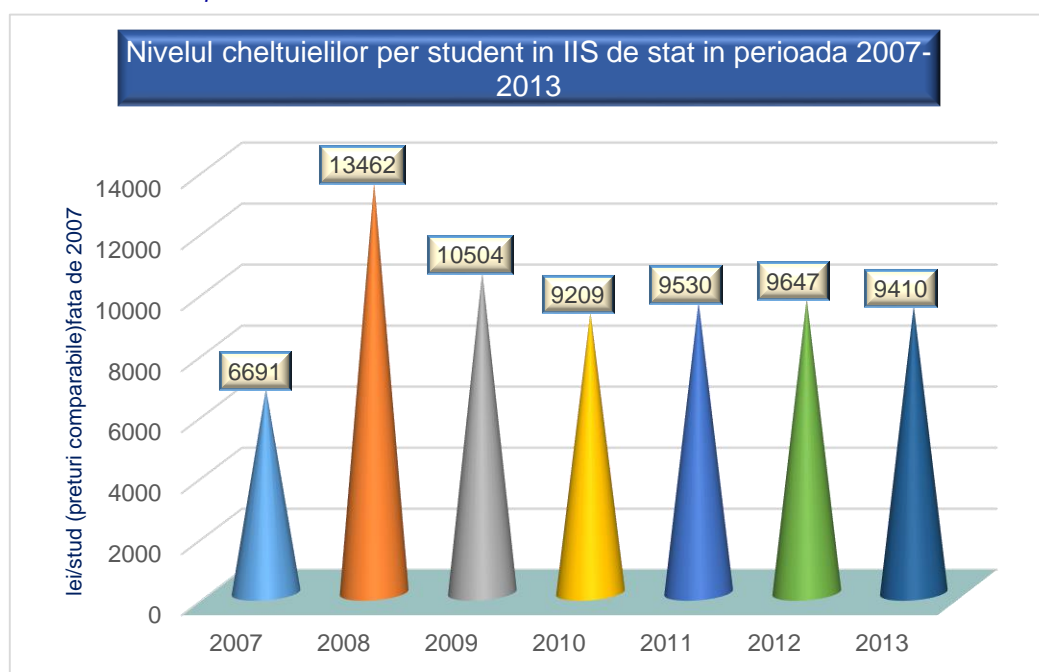
Unul din indicatorii importanți avuți în vedere când se analizează finanțarea IIS de la bugetul de stat este "cheltuieli per student". Datele determinate privind nivelul și dinamica acestui indicator se prezintă în **Tabelul II. 14** și **Figura II. 11**.

Tabel II. 14 Evoluția cheltuielilor per student, modificările absolute și relative în perioada 2007-2013

(valori comparabile față de 2007)

Indicatori	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total cheltuieli învățământ superior (mil.lei ⁴²)	3.525	6.465	4.758	3.988	3.807	3.520	3.331
Număr studenți la stat	526,8	480,2	453,0	433,1	399,5	364,9	354,0
Total cheltuieli per student (lei/stud)	6691	13462	10504	9209	9530	9647	9410
Modificările absolute a cheltuielilor per student față de anul anterior (lei/stud)		6771	-2959	-1294	321	117	-237
Dinamica cheltuielilor per studenți față de anul anterior %		201,2	78,0	87,7	103,5	101,2	97,5

Sursa: Prelucrarea după date Eurostat octombrie 2015

Figura II. 12 Nivelul cheltuielilor per student în IIS de stat în perioada 2007-2013

Datele prezentate mai sus evidențiază că în 2008 față de 2007 cheltuielile de la buget per student s-au dublat, iar apoi s-au diminuat anual. În 2013 ele au fost de 9410 lei/stud. mai reduse față de 2012 cu 237 lei/stud. (sau cu 2,5%) și față de 2008 cu 4052 lei/stud. (sau cu 30,1%). În perioada 2008-2013 scăderea cheltuielilor totale a fost mult mai accentuată decât scăderea numărului de studenți în IIS de stat, dar *această tendință nu înseamnă și creșterea eficienței SIS de stat- concept care nu poate fi interpretat în termeni de cost.*

⁴² Valori comparabile față de 2007

2.1.4 Management, regulamente și proceduri interne

România este participantă la Procesul Bologna încă de la momentul lansării sale în 1999, de atunci și până în prezent a fost adoptat un cadru legislativ complex pentru ca sistemul de educație să se alinieze la obiective SEIS.

În anul 2011 Legea Educației Naționale a determinat universitățile să-și actualizeze Carta Universitară. Potrivit aceleiași legi Art. 118. alin. (1) Sistemul național de învățământ superior se bazează pe următoarele principii: a) principiul autonomiei universitare; b) principiul libertății academice; c) principiul răspunderii publice; d) principiul asigurării calității; e) principiul echității; f) principiul eficienței manageriale și financiare; g) principiul transparenței; h) principiul respectării drepturilor și libertăților studenților și ale personalului academic; i) principiul independenței de ideologii, religii și doctrine politice; j) principiul libertății de mobilitate națională și internațională a studenților, a cadrelor didactice și a cercetătorilor; k) principiul consultării partenerilor sociali în luarea deciziilor; l) principiul centrării educației pe student.

Art. 130. Alin. (1) Instituțiile de învățământ superior adoptă un cod de etică și deontologie profesională universitară. Acesta face parte din Carta Universitară și include obligatoriu structurile de conducere ale instituțiilor care au elaborat Planul strategic și Planul operațional.

Conform metodologiilor ARACIS, fiecare instituție de învățământ superior are întocmite și aprobate în Senatul Universității propriile regulamente, metodologii, norme, proceduri operaționale, coduri, etc care sunt cuprinse într-un Manualul al Calității propriu.

De cele mai multe ori, universitățile au regulamentele structurate astfel:

- *Regulamente - Structuri de conducere și administrative*
- *Regulamente - Activități Interne*
- *Regulamente - Cercetare*
- *Regulamente - Proces educațional.*

În structura organizatorică a IIS există o Comisie pentru Evaluarea și Asigurarea Calității (CEAC) sau un Departament pentru Asigurarea Calității (DAC) care reprezintă o structura executivă și consultativă din cadrul IIS rezultată din necesitatea implementării și dezvoltării unui Sistem de Evaluare și Asigurare a Calității (SEAC /SEAQ) propriu, bazat pe practici naționale și internaționale în conformitate cu legislația în vigoare. Aceste structuri urmăresc dezvoltarea unui model de gândire și conduită profesională a membrilor comunității academice, a studenților și a personalului administrativ, având ca scop îmbunătățirea competențelor și a rezultatelor obținute în activitățile de învățământ, de cercetare, administrative, financiare, culturale și sociale.

Asigurarea calității proceselor de educație este realizată printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale de proiectare, planificare și implementare de programe de studiu, prin care se formează încrederea beneficiarilor că organizația furnizoare de educație satisface un ansamblu de standarde de calitate.

Asigurarea calității exprimă capacitatea unei organizații furnizoare de educație de a oferi programe de educație, în conformitate cu standardele anunțate. Ea este astfel promovată încât să conducă la îmbunătățirea continuă a calității educației și la dezvoltarea unei culturi a calității.

Controlul calității educației în instituțiile de învățământ superior presupune activități și tehnici cu caracter operațional, aplicate sistematic de o autoritate de evaluare desemnată pentru a verifica respectarea standardelor prestabilite.

Îmbunătățirea calității educației presupune evaluare, analiză și acțiune corectivă continuă din partea organizației furnizoare de educație, bazată pe selectarea și adoptarea celor mai potrivite proceduri, precum și pe alegerea și aplicarea celor mai relevante standarde de referință.

2.2 Capitalul uman al SISR

*"Cei care educă copiii merită mai multă onoare decât cei care le dau viață; de aceea pe lângă viață, daruiți copiilor și arta de a trai bine, educându-i."
Aristotel*

În literatura de specialitate, *capitalul uman* este definit drept valoarea acumulată a investițiilor în formarea profesională și dezvoltarea competențelor angajaților (Edvinsson and Malon, 1997)⁴³. De asemenea, conține competențele, aptitudinile și abilitățile intelectuale la nivelul individului (educația, formarea și perfecționarea individuală). Zambon (2002) adaugă drept componente ale capitalului uman cunoașterea colectivă, creativitatea și puterea de inovare a oamenilor în cadrul organizației⁴⁴.

2.2.1 Personalul didactic și de cercetare

Randi Weigarten, președinte al American Federation of Teacher, susține "...că dacă nu se fac investiții înțelepte în profesori, dacă nu-i respecti sau nu-i implici în procesul de luare a deciziilor, așa cum fac țările cu educație de top, studenții plătesc prețul.

În prezent, asistăm la dezvoltarea unui sistem universitar global, în care importanța acordată alegerii atente a profesorilor cu un nivel înalt de calificare este pe primul loc. Aceste cadre didactice sunt implicate, prin diferite modalități/tehnologii IT, în programe de cercetare/academice internaționale, care oferă posibilitatea dezvoltării de prelegeri (sau metodică pedagogică) la o scară mult mai largă în sistemul universitar. Aceste programe favorizează activitățile științifice, conducând la îmbunătățirea continuă a procesului didactic în cadrul mai larg al universalității acestuia.

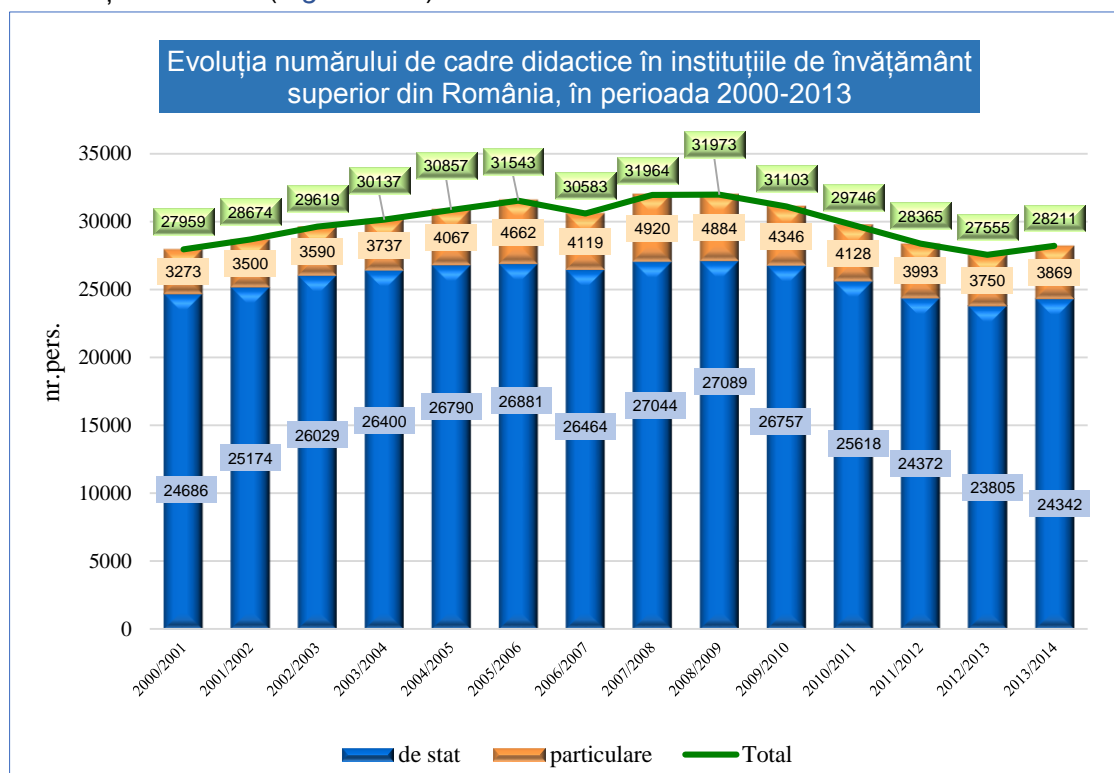
⁴³ Edvinsson L. and Malone, M.S., (1997), *Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower*, Editura : Harper Business, New York, 225 pp, ISBN 0887308414;

⁴⁴ Zambon, S. (2002), "Accounting, intangible and intellectual capital: an overview of the issues and some considerations", Working Paper 4, University of Ferrara.

Într-o mare măsură, rezultatele procesului de educație sunt generate de dimensiunea și calitatea profesională a personalului didactic. Potrivit LEN 2011 art. 285 avem următoarele clasificări:

- ✚ Alin. (1): În instituțiile de învățământ superior funcțiile didactice sunt: a) asistent universitar; b) lector universitar/șef de lucrări; c) conferențiar universitar; d) profesor universitar;
- ✚ Alin. (2): În instituțiile de învățământ superior funcțiile de cercetare sunt: a) asistent cercetare; b) cercetător științific; c) cercetător științific gradul III; d) cercetător științific gradul II; e) cercetător științific gradul I.

Resursele umane cuprinse în sistemul național de educație au înregistrat în ultimii ani o evoluție oscilantă (*Figura II. 14*).

Figura II. 13 Evoluția cadrelor didactice în instituțiile de învățământ superior din România, în perioada 2000-2013

Sursa: Reprezentare după datele <https://statistici.insse.ro/shop/>, accesat iunie 2015

În perioada 2000/2001-2013/2014 evoluția numărului cadrelor didactice a fost oarecum parabolică, cu maxim în anul universitar 2007/2008, când s-au înregistrat 31964 persoane angajate. După anul universitar 2007/2008 tendința a fost descrescătoare, în timp ce tendința efectivului de studenți pe grupe și serii din anii de studiu a fost crescătoare.

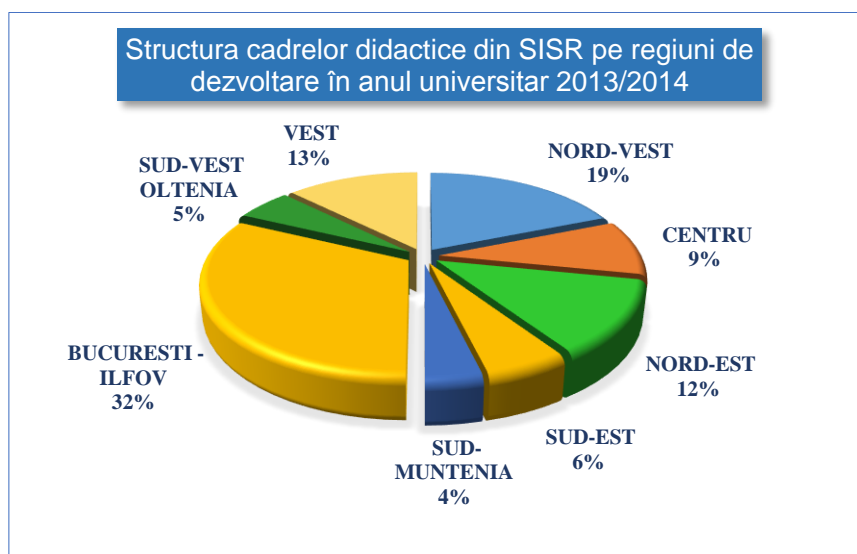
În anul universitar 2000/2001 personalul didactic încadrat în învățământul superior a fost de 27959 persoane. Majoritatea activau în IIS de stat și doar 11,7% în IIS

particulare. Până în anul universitar 2007/2008, personalul didactic urmează un trend ascendent, atât în instituțiile de stat, cât și în cele particulare. În cazul instituțiilor de stat această creștere este asociată cu o dezvoltare a acestora, prin dezvoltarea programelor de studii, respectiv prin înființarea de noi facultăți. În schimb, în instituțiile particulare s-a redus numărul de facultăți, existând doar o creștere de volum. Începând cu anul 2008 efectivul personalului didactic se reduce în ambele tipuri de instituții de învățământ superior, atingând cel mai mic nivel în anul 2012/2013. În anul universitar 2013/2014, și-au desfășurat activitatea 28211 cadre didactice, cu 2,38% mai mult față de anul precedent (nivel minim înregistrat în perioada analizată, drept urmare a aplicării LEN 2011). În instituțiile de stat, activitatea didactică și cea de instruire a studenților a fost asigurată de 24342 cadre didactice (86,26% din total SISR).

Comparând numărul cadrelor didactice din IIS de stat cu cel din IIS particulare se constată că raportul a oscilat ușor 7:1 în perioada 2000/2001-2004/2005, iar în perioada anilor universitari 2005/2006-2013/2014 acesta a fost mai redus, fiind între 5,5:1 și 6:1. În ultimul an analizat raportul stat / particular în privința numărului de cadre didactice a fost de 6,3:1.

Pe regiuni de dezvoltare, structura cadrelor didactice din învățământul superior (prezentată în [figura II 14](#)) evidențiază existența unui grad mare de concentrare teritorială, explicat de existența centrelor universitare cu tradiție (București, Timișoara, Iași și Cluj). Regiunea cea mai bine reprezentată este București-Ilfov cu 32,05% urmată de regiunea Nord Vest cu 18,89%, de Vest cu 13% și Nord-Est cu 12%

Figura II. 14 Structura cadrelor didactice din SISR pe regiuni de dezvoltare, în anul universitar 2013/2014

Cele mai multe cadre didactice universitare din învățământul superior particular își desfășoară activitatea în municipiul București - 2094 persoane, reprezentând 54,12% din totalul personalului didactic a SIS particular.

2.2.2 Analiza evoluției absolvenților de liceu în perioada 2004-2015

Analiza principalelor tendințe privind evoluția absolvenților de liceu din România este realizată conform indicatorilor de baza care fac parte din Sistemul National de Indicatori pentru Educație (SNIE)⁴⁵. Acest sistem este compatibil cu sistemele internaționale de indicatori (Sistemul Statistic European, construit de EUROSTAT, sistemul Institutului de Statistică al UNESCO - UIS).

Pentru a surprinde evoluția absolvenților de liceu în perioada 2000-2014, am structurat și dezvoltat într-o succesiune logică un set de indicatori de bază care vizează analiza principalelor caracteristici ale Sistemului de Învățământ Liceal (SIL) caracterizat prin următoarele dimensiuni și indicatori:

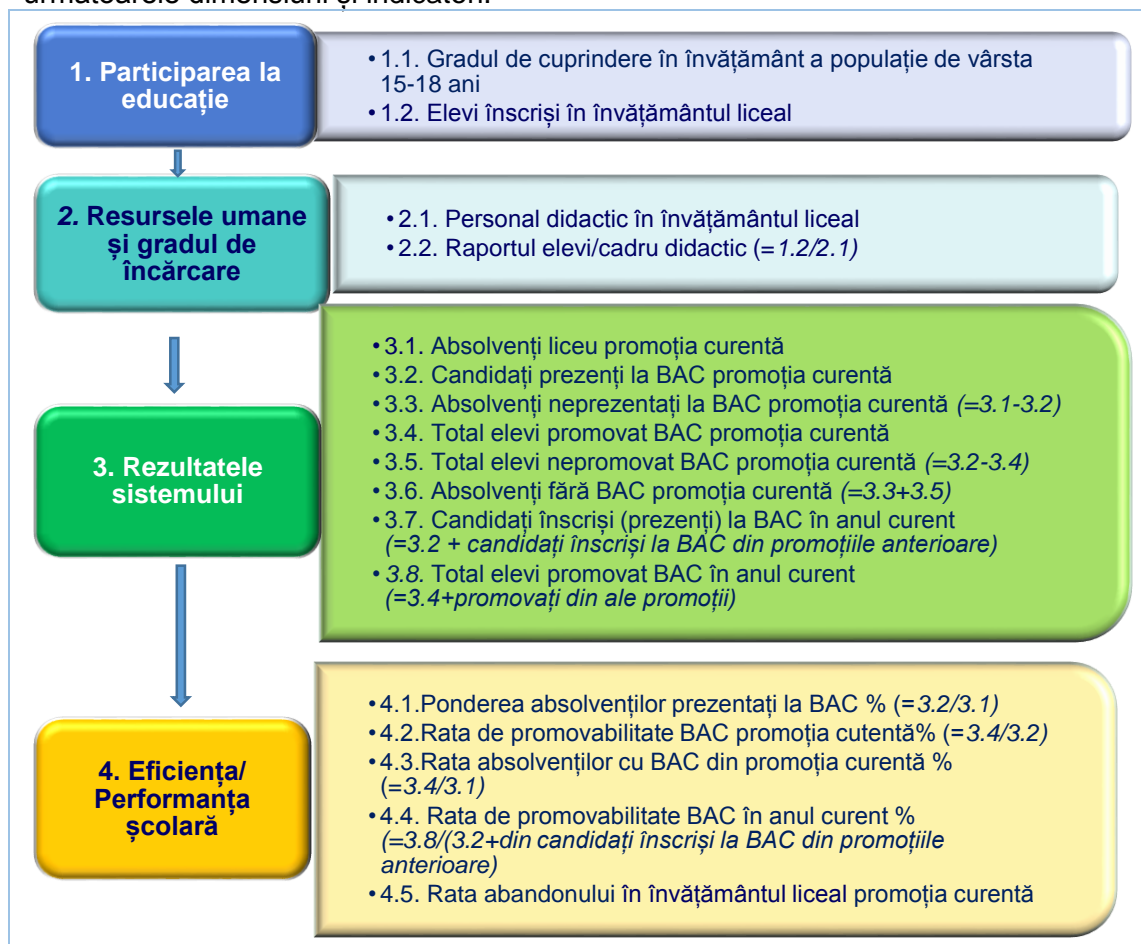

Figura II. 15 Dimensiunile și indicatorii de analiza a rezultatelor și performanței școlare a sistemului de învățământ liceal

Sursa: Realizat de autori

Analizând cele patru dimensiuni prin prisma elementelor de efort și efect putem constata că, primele două dimensiuni se încadrează în categoria elementelor de efort

⁴⁵ Conform raportului elaborat în cadrul proiectului Sistemul Integrat al Învățământului din România, coordonat de Unitatea de Management a Proiectelor cu Finanțare Externă.

(ca indicatori de *intrare*) și ultimele două în categoria elementelor efect (ca indicatori de *ieșire*).

Alegerea noastră a fost determinată de faptul că valorile indicatorilor pot fi în mod adecvat interpretate în relație cu alți indicatori. În sistemul de educație, în general calitatea rezultatelor (ieșirilor) depinde în mod direct de calitatea condițiilor/contextului (intrărilor).

2.2.2.1 Resursele umane și gradul de încărcare a personalului didactic în licee

Indicatorii de participare la educație urmăresc, pe de o parte, subiecții educației - elevii (rata brută de cuprindere, număr elevi înscriși în învățământul liceal). Pe de altă parte, analiza noastră are în vedere resursele umane care lucrează în învățământul liceal, mai exact personalul didactic.

Tabel II. 15 Rata brută de cuprindere în învățământ a populației de vârstă 15-18 ani, elevii înscriși, personalul didactic în liceu și în perioada 2000-2014

An școlar	Gradul de cuprindere în învățământ a pop. de vârstă 15-18 ani % ⁴⁶	Elevi înscriși în liceu	Personal didactic	Raportul elevi/personal didactic
	1.1.	1.2	2.1.	2.2 = 1.2/2.1
2000/2001	74,6	687919	64018	11
2001/2002	73,9	710663	64729	11
2002/2003	74,6	740404	60988	12
2003/2004	76,5	758917	58925	13
2004/2005	78,7	773843	62192	12
2005/2006	81,6	767439	61914	12
2006/2007	81,7	780925	62048	13
2007/2008	83,0	791348	61620	13
2008/2009	88,5	784361	60647	13
2009/2010	88,8	837728	60255	14
2010/2011	86,2	866543	59609	15
2011/2012	84,2	888768	59380	15
2012/2013	82,2	817058	57080	14
2013/2014	81,4	776616	56843	14
2014/2015	84,2	727072	55913	13
Indicatori statistici medii				
Media anuală (pers./an)		780640	60411	13
Modificarea medie anuală absolută (pers./an)		2796	-579	-
Ritmul mediu anual de dinamică %		0,396	-0,962	-
Modificarea absolută în 2014 față de 2000		39153	-8105	2
Dinamica 2014 față de 2000 %		105,69	87,34	118,18

Sursa: Calcule după <https://statistici.insse.ro/shop/> accesat octombrie 2015

⁴⁶ Gradul de cuprindere în învățământ (rata specifică de cuprindere școlară pe grupe de vârstă) reprezintă numărul total al elevilor de o anumită grupă de vârstă, indiferent de nivelul de educație în care sunt cuprinși, ca raport procentual din totalul populației rezidente din aceeași grupă de vârstă.

În perioada de referință *rata brută de cuprindere în învățământ a populației de vârstă corespunzătoare liceului (15-18 ani)* a crescut cu aproximativ 10 puncte procentuale, de la 74,6% la 84,15%, nivelul maxim fiind în anul 2009/2010 de 88,8%.

Deși programele și proiectele derulate⁴⁷ în ultimii ani în acest domeniu a determinat creșterea ratei brute de cuprindere în învățământ, ponderea tinerilor care au abandonat sistemul educațional, situată între 15-20% rămâne totuși ridicată față de media UE⁴⁸. Ratele ridicate de abandon școlar în învățământul primar, gimnazial și în primii doi ani din învățământul liceal (ciclul inferior al liceului), renunțarea la studii după terminarea învățământului obligatoriu, intrarea pe piața muncii sau desfășurarea unor activități neremunerate în gospodărie determină în prezent ca unul din cinci tineri în vârstă de 15-18 ani să nu mai fie înscris în nicio formă de învățământ.

Anual în medie în SIL sunt *înscrși 780 de mii de elevi*, cu un spor mediu anual de 2796 de elevi. În anul școlar 2014/2015 față de anul de bază (2000/2001) numărul elevilor a sporit cu aproximativ 40 mii de elevi reprezentând o creștere relativă de 5,69%.

Deși numărul de elevi a sporit, *nivelul personalului didactic* în cei 15 ani analizați a scăzut cu mai bine de 8 mii de cadre didactice, respectiv cu - 12,66%, ceea ce a determinat creșterea nivelului raportului dintre numărul de elevi/cadru didactic.

Amplitudinea *raportului numărului de elevi /cadru didactic* în perioada de referință variază între 11-15. În anul școlar 2010/2011 și 2011/2012 acest raport a înregistrat nivelul maxim de 15, în ultimul an analizat (2014/2015) fiind de 13:1. Însă în realitate raportul este mai mare, întrucât foarte multe licee au și clase de gimnaziu V-VIII, unde aceleași cadre didactice, au ore la ambele nivele de educație (Nivel ISCED 3 și 4).

2.2.2.2 Indicatorii de rezultate promoția curentă

Din perspectiva indicatorilor care urmăresc să surprindă rezultatele învățământului liceal observăm o evoluție fluctuantă în perioada de referință (Tabel II.16). Din anul școlar 2000/2001 până în anul școlar 2007/2008 numărul absolvenților a crescut constant, fiind atins numărul maxim din acest interval (peste 218 000). După această dată urmează o evoluție fluctuantă, anul 2011/2012 înregistrând cea mai importantă scădere în comparație cu anul anterior, 45430 absolvenți neprezenți la BAC comparativ cu 5560 elevi neprezenți în anul 2011.

⁴⁷ Potrivit Ordonanței de Urgență 23 decembrie 2013, din anul școlar 2015-2016, învățământul obligatoriu va fi de 11 ani, în loc de 10, așadar sunt obligatorii clasa pregătitoare, clasele I-VIII și IX-X.

⁴⁸ Obiectivul Uniunii Europene privind problema abandonului școlar este clar și ferm: o rata de abandon școlar în UE sub 10% până în 2020.

Tabel II. 16 Analiza rezultatelor și eficienței sistemului liceal pe promoția curentă în perioada 2004-2015

An	2. Rezultate promoția curentă					
	Absolvenți liceu ⁴⁹	Candidați prezenți la BAC ⁵⁰	Absolvenți neprezenți la BAC	Total elevi promovat BAC	Total elevi nepromovat BAC	Absolvenți liceu fără BAC
	3.1	3.2	3.3=3.1-3.2	3.4	3.5=3.2-3.4	3.6=3.3+3.5
2004	177576	164235	13341	155665	8570	21911
2005	185255	171449	13806	161103	10346	24152
2006	187576	178415	9161	163124	15291	24452
2007	218205	180150	38055	169840	10310	48365
2008	222505*	212309	10196	191872	20437	10241
2009	204863	195973	8890	185001	10972	19862
2010	202160	197798	4362	157095	40703	45065
2011	187521	181955	5566	104792	77163	82729
2012	200004	154574	45430	91267	63307	108737
2013	172613	152445	20168	98093	54352	74520
2014	143949	131571	12378	93433	38138	50516
2015	...	143949	...	102959	...	...
TOTAL	2081835	2064823	160961	1674244	349589	510550
Indicatori statistici medii						
Media anuală (pers./an)	189258	174625	14633	142844	31781	46414
Modificarea absolută în 2014 față de 2000	-33627	-32664	-963	-62232	29568	28605
Modificarea medie anuală absolută (pers/an)	-3363	-3266	-96	-6223	2957	2861
Dinamica 2014 față de 2000 %	81,06	80,11	92,78	60,02	445,02	230,55
Ritmul mediu anual de dinamică %	-2,078	-2,19	-0,75	-4,977	16,1	8,711

Sursa: Calcule după <https://statistici.inse.ro/shop/> accesat octombrie 2015

Calcule după Raport analiza BAC <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

În ultimii 3 ani prezența, tot mai puțin absolvenți de liceu se înscriu la BAC, situație identificată atât în sesiunea I, cât și în sesiunea a II-a. Prezența mai scăzută este în unele situații încurajată chiar de unitățile școlare, interesate de a avea o rată de promovabilitate mai mare (prin raportarea elevilor promovați la candidații prezenți la examen). De exemplu, dacă în anul 2004 în jur de 12000 de absolvenți ai clasei a XII-a nu se prezentau la examen (mai puțin de 7% din total), în anul 2012 ponderea acestor elevi a fost de 22,3% iar în 2013 de 12,68%.

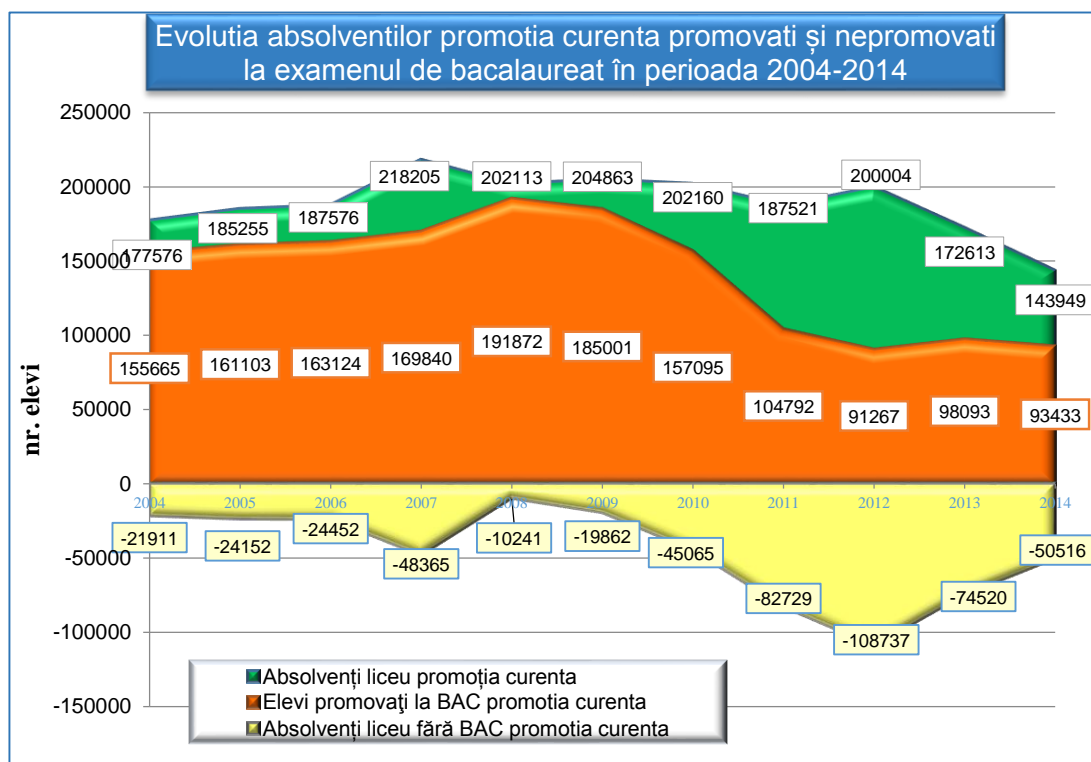
⁴⁹ Sursa INS Definiție: Absolventul este elevul care a promovat ultimul an de studiu al unei școli/facultăți, indiferent dacă a luat sau nu examenul de absolvire, bacalaureat, etc. Numărul absolvenților se referă la sfârșitul anului școlar (după examenul de corigență).

⁵⁰ Prezenți unici din promoția curentă la BAC sesiunea I vara + sesiunea II toamna

Tabel II. 17 Analiza rezultatelor și eficienței sistemului liceal pe promoția curentă în perioada 2004-2015

An	3. Eficiența promoția curentă			
	Ponderea absolvenților prezenți la BAC %	Rata de promovabilitate BAC %	Rata absolvenților cu BAC%	Rata abandonului școlar liceal %
	4.1=3.2/3.1	4.2=3.4/3.2	4.3=3.4/3.1	4.5
2004	92,49	94,78	87,66	
2005	92,55	93,97	86,96	2,7
2006	95,12	91,43	86,96	3,3
2007	82,56	94,28	77,84	2,9
2008	95,41	90,37	86,23	2,4
2009	95,66	94,40	90,30	2,2
2010	97,84	79,42	77,71	3,2
2011	97,03	57,59	55,88	4,2
2012	77,29	59,04	45,63	2,9
2013	88,32	64,35	56,83	
2014	91,40	71,01	64,91	
2015		71,52		

Sursa: Calcule după Raport analiza BAC <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

Figura II. 16 Evoluția absolvenților promoția curentă promovați și nepromovați la examenul de bacalaureat în perioada 2004-2014

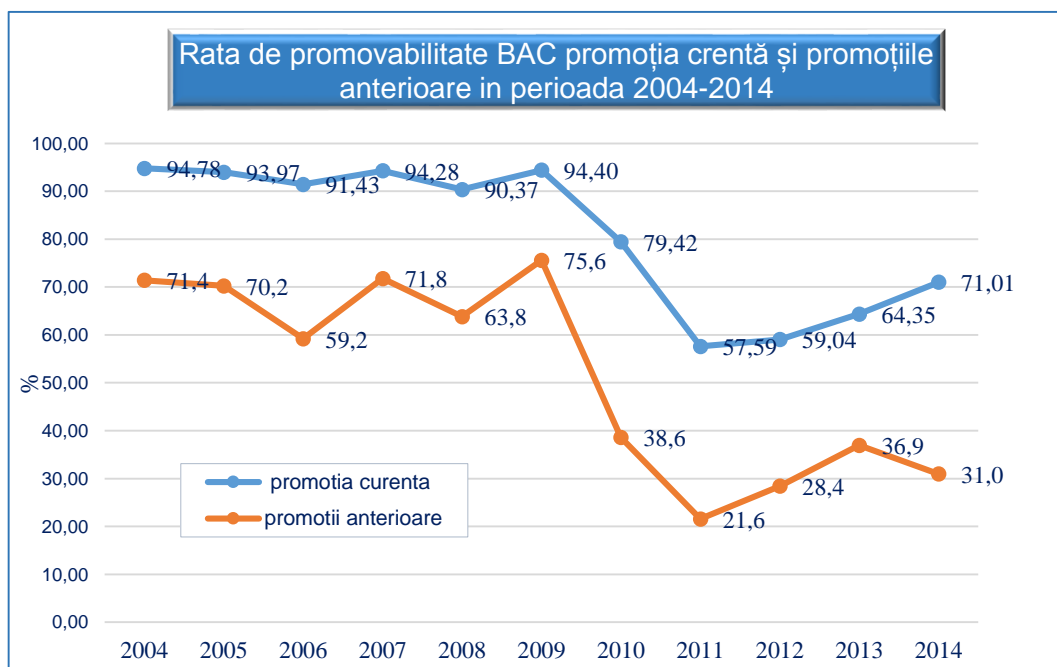

În perioada 2004-2014, din totalul de absolvenți fără BAC (510 mii elevi) aproximativ 55,2% (282 mii elevi) s-au prezentat în sesiunile ulterioare, din care doar 24,79% au promovat BAC.

Tabel II. 18 Analiza promovabilității BAC a elevilor din promoțiile anterioare în perioada 2004-2014

An	Total candidați prezenți la BAC	Total elevi promovat BAC	Rata anuală de promovabilitate BAC %
2004	13222	9441	71,40
2005	14322	10060	70,24
2006	18502	10953	59,20
2007	25467	18283	71,79
2008	20383	13011	63,83
2009	26239	19832	75,58
2010	16715	6450	38,59
2011	33083	7140	21,58
2012	47443	13485	28,42
2013	44825	16559	36,94
2014	34844	10796	30,98
TOTAL	295045	136010	46,10

Sursa: Calcule după Raport analiza BAC <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

Figura II. 17 Rata de promovabilitate BAC promoția curentă și promoțiile anterioare în perioada 2004-2014

Din reprezentarea grafică se observă cu ușurință două perioade distincte caracterizate prin valori semnificativ diferite. Dacă în prima perioadă analizată (2004-2009) promovabilitatea la BAC a promoției curente a fost peste 90%, începând cu anul 2010 nivelul promovabilității s-a redus cu 20-40 puncte procentuale (nivelul minim de 57,59% în 2011). În ultimul an prezentat se observă o promovabilitate mai mare de 71,01%. Decalajul promovabilității dintre promoția curentă și promoțiile anterioare este în primii 6 ani de 19-31 puncte procentuale (p.p), sporind și mai mult în ultimii 5 ani- 28-41 p.p.

Tabel II. 19 Statistica examenului de BAC pe sesiuni și pe total în 2004-2015

An	Sesiunea I - vara			Sesiunea II- toamna		
	Candidați prezenți la BAC	Nr. elevi care au promovat BAC	Rata de promovabilitate BAC %	Candidați prezenți la BAC	Nr. elevi care au promovat BAC	Rata de promovabilitate BAC %
	1	2	3=2/1	4	5	6=5/4
2004	169313	143222	84,59	30547	21884	71,64
2005	176478	149442	84,68	33489	21721	64,86
2006	187295	150735	80,48	42486	23342	54,94
2007	194590	159719	82,08	40444	28404	70,23
2008	220760	172855	78,30	54349	32028	58,93
2009	208455	169828	81,47	48210	35005	72,61
2010	202558	140373	69,30	66357	23172	34,92
2011	204103	93336	45,73	110690	18596	16,8
2012	186992	83043	44,41	85167	21709	25,49
2013	175513	99060	56,44	72521	15592	21,5
2014	151310	91769	60,65	52393	12459	23,78
2015	168945	106064	66,41	44770	11493	25,67

MEN <http://bacalaureat.edu.ro/2014/> <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

Tabel II. 20 Statistica examenului de BAC pe sesiuni și pe total în 2004-2015

An	Total anul curent		
	Candidați prezenți la BAC	Total elevi promovat BAC	Rata de promovabilitate BAC %
	3.7. ⁵¹	3.8. ⁵²	4.4.=3.8/3.7
2004	177457	165106	93,04
2005	185771	171163	92,14
2006	196917	174077	88,40
2007	205617	188123	91,49
2008	232692	204883	88,05
2009	222212	204833	92,18
2010	214513	163545	76,24

⁵¹ Candidați prezenți la BAC (3.7)= Candidați prezenți la BAC promoția curentă (3.2) + candidați înscriși la BAC din promoțiile anterioare

⁵² (3.8)= Total elevi promovat BAC promoția curentă (3.4)+promovați din ale promoții

2011	215038	111932	52,05
2012	202017	104752	51,85
2013	197270	114652	58,12
2014	166415	104229	62,63

Sursa: <https://statistici.insse.ro/shop/> accesat octombrie 2015;

MEN <http://bacalaureat.edu.ro/2014/> <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

O altă provocare pentru calitatea învățământului liceal este legată de scăderea în ultimii 5 ani a ratei de promovabilitate a examenului de Bacalaureat. Astfel, dacă în anii anteriori lui 2011 peste 85% dintre elevi promovau acest examen, în următorii ani, ponderea a scăzut la un minim de 52% și nu a depășit 63%. În ultimul an pentru care sunt date disponibile doar doi candidați din trei au avut succes, în timp ce în anii 2011 și 2012 doar un candidat din doi a fost în această situație.

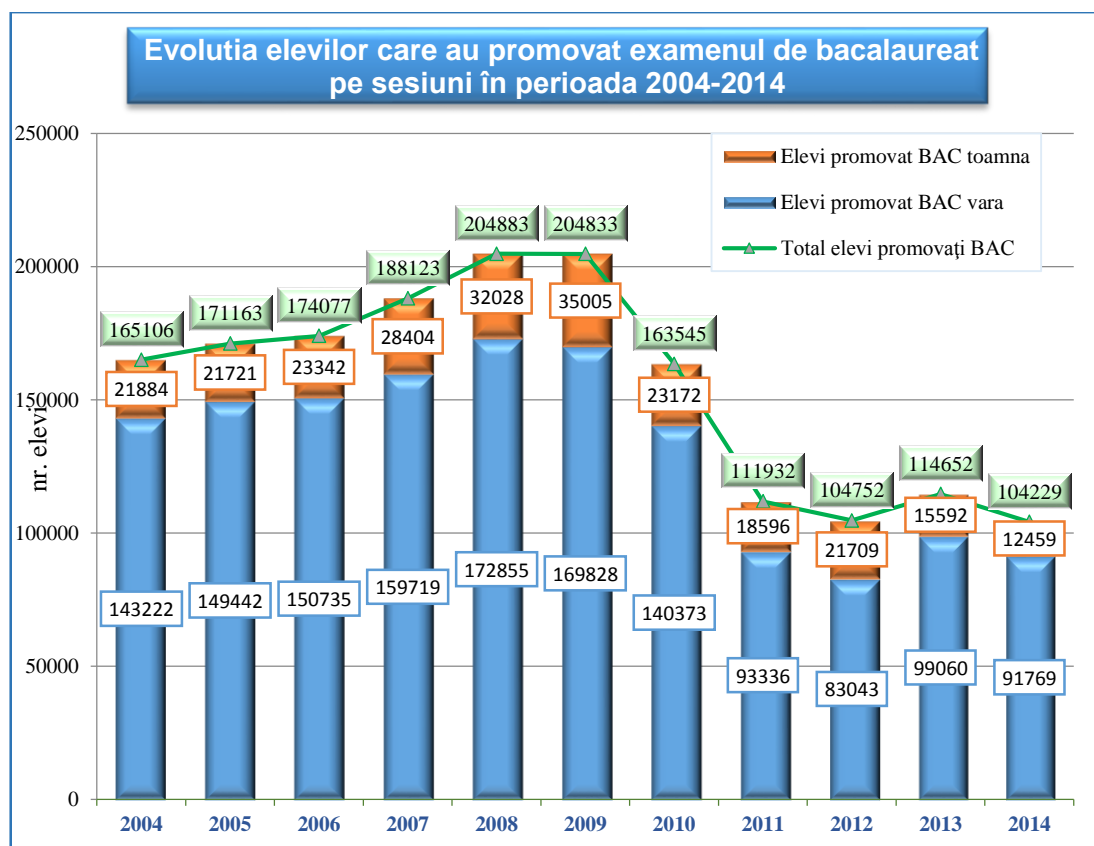

Figura II. 18 Evoluția elevilor care au promovat examenul de bacalaureat pe sesiuni în perioada 2004-2014

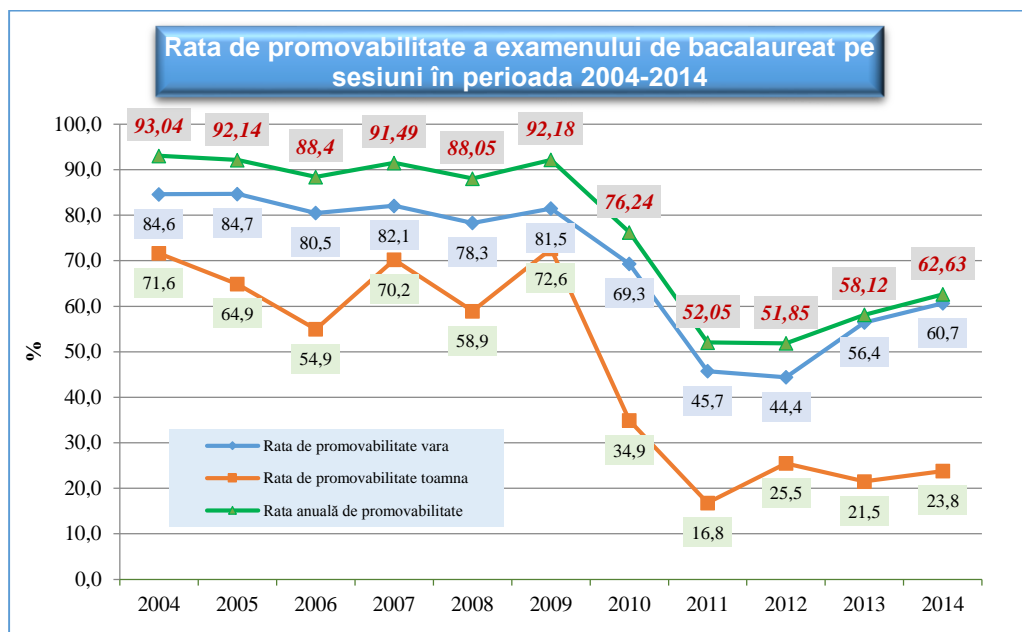

Figura II. 19 Rata de promovabilitate a examenului de bacalaureat pe sesiuni în 2004-2014
Sursa MEN <http://bacalaureat.edu.ro/2014/> <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

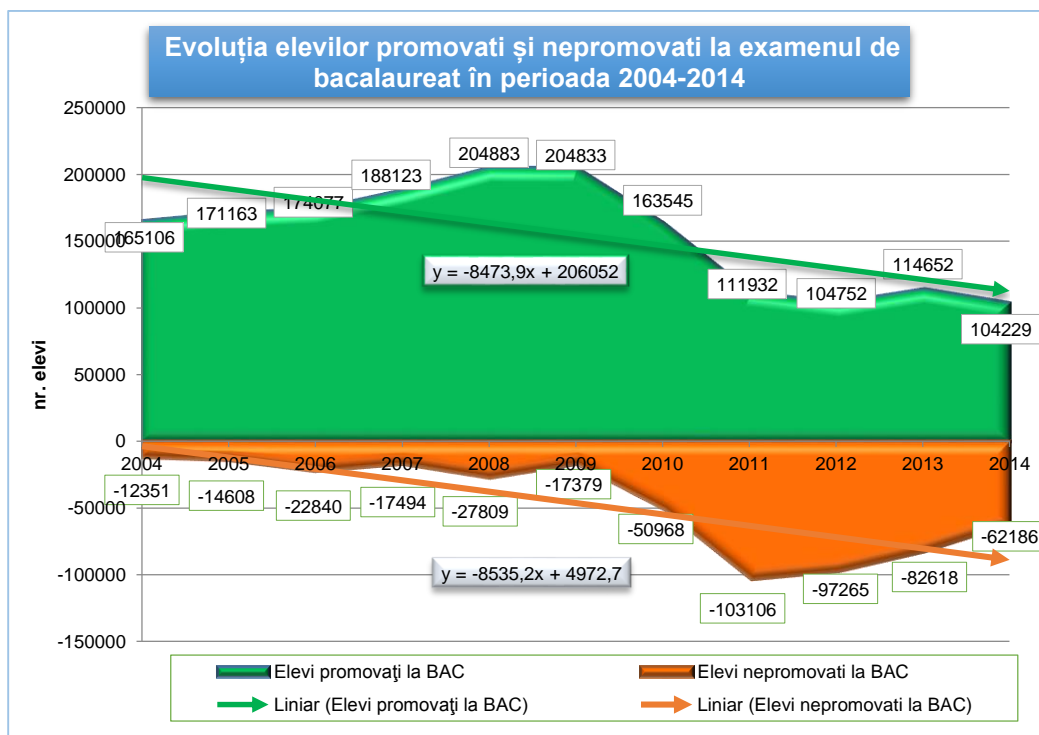

Figura II. 20 Evoluția elevilor promovați și nepromovați la examenul de bacalaureat în perioada 2004-2014

Calculare după MEN <http://bacalaureat.edu.ro/2014/> <http://www.edu.ro/index.php/pressrel/22114>

După cum se poate observa în graficele de mai sus, în perioada 2010 – 2014 (care coincide cu introducerea unor măsuri mai stricte de supraveghere) aproape 350 de mii de elevi nu au promovat examenul de Bacalaureat, la care se adaugă numărul semnificativ de elevi care nu au finalizat clasa a XII-a sau care nu s-au prezentat la examen.

Analiza elevilor care se înscriu la examen din promoția curentă arată că majoritatea celor care nu reușesc să promoveze nu se mai reînscriu în anul următor sau mai încearcă cel mult o dată.

2.2.3 Studenții - participare la procesul de învățământ

În anul universitar 2013-2014, în cele 103 instituții de învățământ universitar au fost înscriși 433.234 studenți. Cea mai mare parte a studenților înscriși la programele de licență frecventează cursurile cu frecvență (88,16%), învățământul cu frecvență redusă deține o pondere de 4,74%, iar cel la distanță de 7,04%.

Tabel II. 21 Nivelul studenților pe total, pe forme de proprietate și forme de învățământ existente în România, în perioada 2000-2013

An univ.	Rata de promovabilitate la BAC %	Gradul de cuprindere a pop. 19-23 ani și peste % ⁵³	Studenți înscriși ⁵⁴			Stud. din alte țări
			Total din care:	de stat	particulare	
2000/01	...	32,9	533152	382478	150674	11669
2001/02	86,20	36,4	582221	435406	146815	10608
2002/03	86,71	41,09	596297	457259	139038	9730
2003/04	76,82	43,05	620785	476881	143904	9006
2004/05	84,60	45,33	650335	495034	155301	8935
2005/06	84,76	51,77	716464	513678	202786	9944
2006/07	79,60	59,59	785506	520263	265243	10396
2007/08	82,08	72,5	907353	526844	380509	11095
2008/09	78,26	78,3	891098	480239	410859	11887
2009/10	81,47	76,4	775319	452982	322337	13778
2010/11	69,30	70,1	673001	433063	239938	16138
2011/12	45,72	59,7	539852	399464	140388	17288
2012/13	44,30	53,7	464592	364916	99676	19295
2013/14	56,40	-	433234	353988	79246	20829

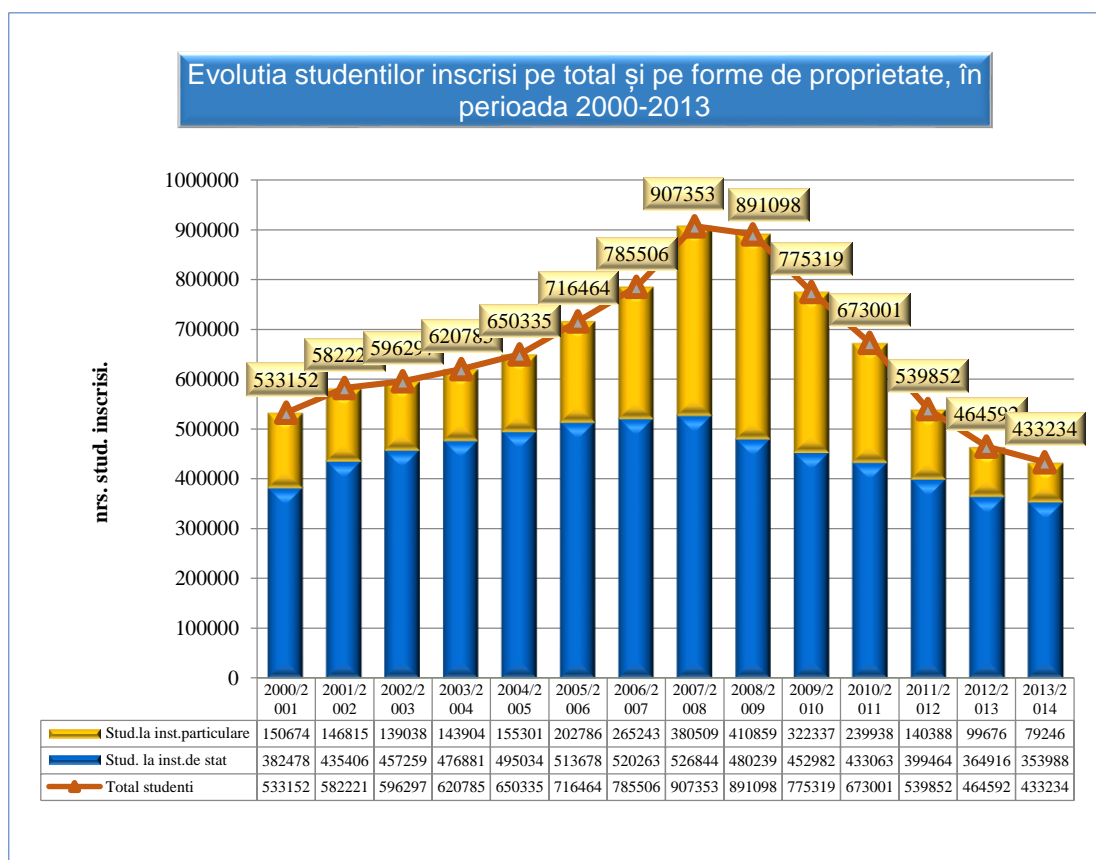
Sursa: INS Tempo-online statistici.insse.ro/shop/ accesat august 2015

Sursa: <http://www.romaniatv.net/analiza-bac-ul-din-ultimii-20-de-ani-a-fost-pervertit-de-setea-de-diplome-universitare-32250.html> accesat septembrie 2015

⁵³ Gradul de cuprindere în învățământ a pop. de vârstă 19-23 ani și peste %

⁵⁴ Metodologie INS Populația școlară - reprezintă totalitatea studenților cuprinși în procesul de instruire și educare la începutul anului universitar indiferent de formele de învățământ pe care le frecventează (zi, seral, frecvență redusă, deschis la distanță) și de vârstă. Nivelurile de educație, în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației - ISCED 97 (pana în anul 2013)/ISCED 2011 (după anul 2013).

Dezvoltarea universităților particulare, precum și introducerea locurilor cu taxă în cadrul universităților de stat, a dus la o creștere a gradului de cuprindere în învățământ a populației de vârstă 19-23 ani și peste, de la 32,9% în anul 2000 la peste 70% în anii 2007-2010. Începând cu anul 2011, ca urmare a scăderii ratei de promovabilitate la examenul de bacalaureat (vezi *Tabelul II. 21*), rata de cuprindere în învățământul superior scade la 59,7% în 2011 respectiv 53,7% în 2012.

Figura II. 21 Evoluția studenților înscriși pe total și pe forme de proprietate, în perioada 2000-2013

Dinamica studenților înscriși, are o formă parabolă, similară cu cea a cadrelor didactice din învățământul superior. Nivelul maxim se înregistrează în anul universitar 2007/2008, când numărul studenților înscriși a sporit cu 70%, față de începutul perioadei analizate.

Aceeași tendință parabolică o manifestă atât evoluția numărului de studenți la IIS de stat cât și privat. Este interesantă evoluția comparativă a raportului stat / particular a numărului de studenți înscriși. Astfel, dacă în anul universitar 2000-2001 acest raport a fost de 2,54, a crescut continuu până în anul universitar 2004-2005, după care a înregistrat descreșteri continue până în anul universitar 2010-2011, iar apoi creșteri

continue până în ultimul an analizat, când raportul a ajuns la 4,47. În mare parte această variație oscilatorie se manifestă pe fondul perfecționării cadrului legal de acreditare și autorizare a IIS particulare.

Este important de precizat faptul că, în anul universitar 2007/2008 a absolvit prima promoție de studenți ai ciclului de studii de licență în conformitate cu principiile Procesului Bologna, iar începând cu anul universitar 2008-2009 au dat admitere primii candidați la ciclul de studii de masterat, ca studii universitare.

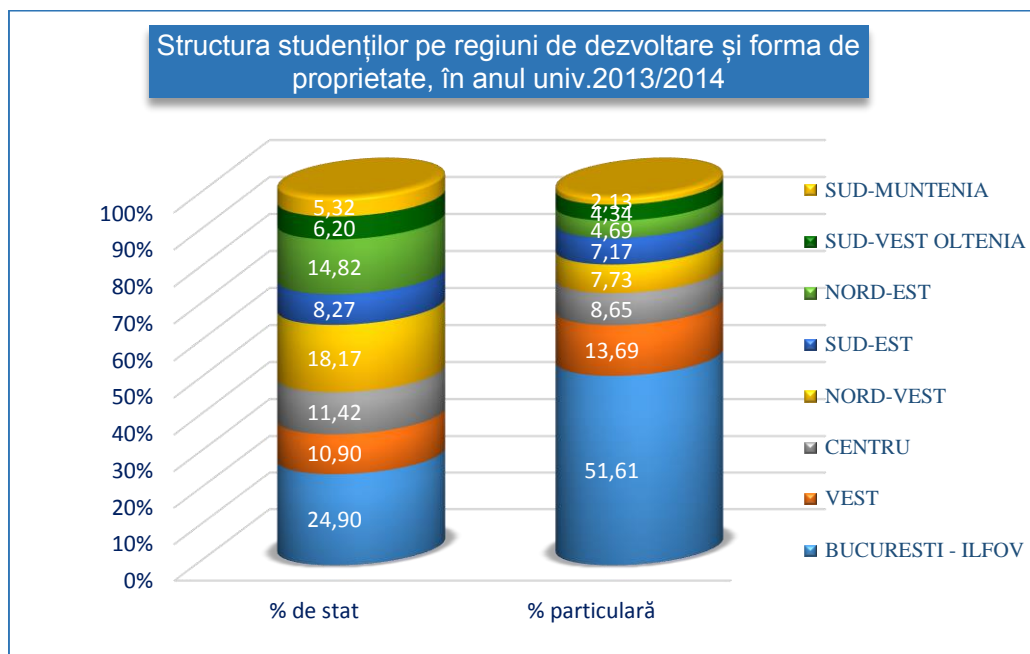
Analizând în dinamică structura studenților după tipul instituției se observă că, dacă la începutul perioadei analizate peste 70% din studenți erau înscriși la facultăți de stat, prin creșterea numărului celor înscriși la facultăți particulare, s-a ajuns ca în anul universitar 2008/2009 aceștia să dețină o pondere de 46,11%.

Tabel II. 22 Numărul de studenți pe forme de învățământ în perioada 2000-2014

An universitar	Total din care:	Forma de învățământ			
		de zi /IF	seral	frecvența redusă / IFR	deschis la distanță /ID
2000/01	533152	429236	3221	62787	37908
2001/02	582221	459057	3363	72895	46906
2002/03	596297	462932	3006	70778	59581
2003/04	620785	482869	2433	66698	68785
2004/05	650335	499329	1229	61272	88505
2005/06	716464	518997	2602	60874	133991
2006/07	785506	539174	1115	68013	177204
2007/08	907353	555975	1132	89335	260911
2008/09	891098	516468	1616	93842	279172
2009/10	775319	562105	1626	132654	78934
2010/11	673001	513491	995	94239	64276
2011/12	539852	442613	592	46628	50019
2012/13	464592	401099	439	26346	36708
2013/14	433234	381944	260	20519	30511

Sursa: INS Tempo-online statistici.INSSE.ro/shop/ accesat august 2015

Repartiția studenților pe regiuni de dezvoltare sugerează aceeași concentrare teritorială către regiunile cu centre universitare cu tradiție și renume (București Ilfov, Vest și Nord Est). (Figura II.22).

Figura II. 22 Structura studenților pe regiuni de dezvoltare și forma de proprietate în anul univ.2013/2014

În anul universitar 2012/2013, în învățământul universitar de licență erau înscriși 464592 cursanți, din care: 30,5% la facultăți cu profil tehnic, 26% la facultăți cu profil universitar, 20% la facultăți cu profil economic, 12% la facultăți cu profil medical, 10% la facultăți cu profil juridic și 2% la facultăți cu profil artistic.

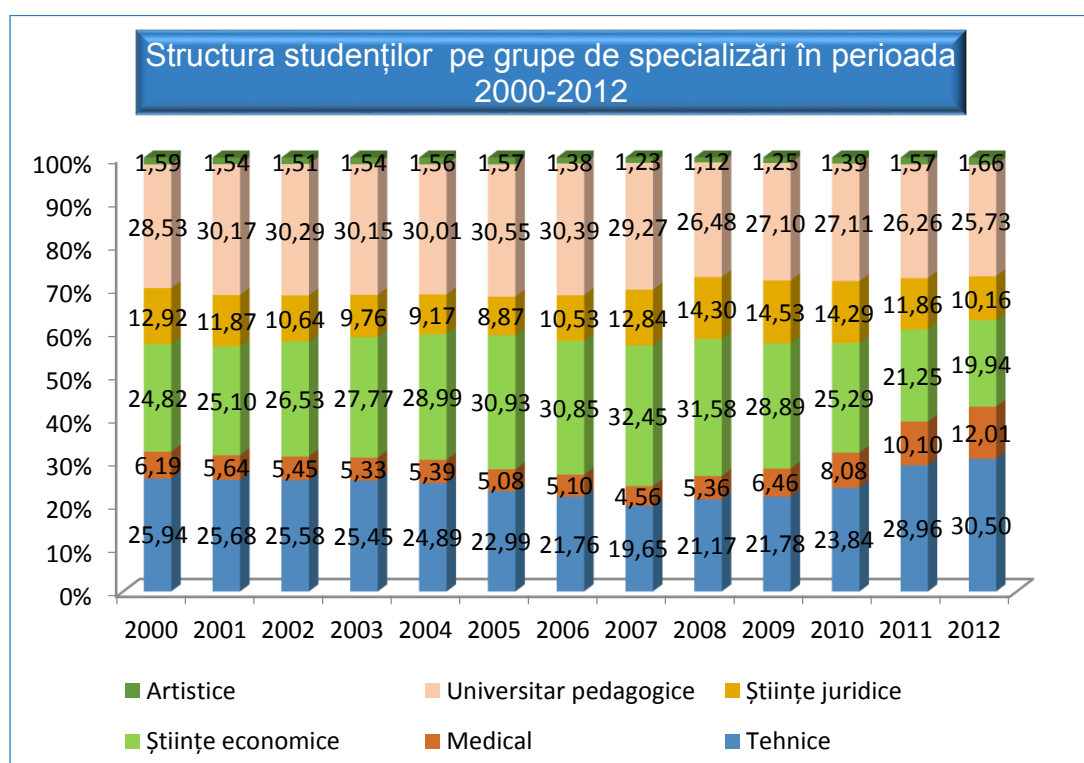
Tabel II. 23 Numărul de studenți pe grupe de specializări în perioada 2000-2012

Anul	Total studenți	Pe grupe de specializări					
		Tehnice	Medical	Științe economice	Științe juridice	Universitar pedagogice	Artistice
2000	533152	138324	32999	132332	68870	152132	8495
2001	582221	149521	32823	146110	69124	175684	8959
2002	596297	152547	32495	158185	63456	180603	9011
2003	620785	158014	33072	172409	60613	187141	9536
2004	650335	161850	35039	188505	59621	195190	10130
2005	716464	164736	36422	221619	63586	218860	11241
2006	785506	170921	40028	242330	82696	238711	10820
2007	907353	178258	41398	294417	116538	265624	11118
2008	891098	188660	47758	281421	127399	235923	9937
2009	775319	168863	50059	223961	112621	210126	9689
2010	673001	160432	54375	170217	96148	182442	9387
2011	539852	156344	54545	114703	64011	141789	8460
2012	464592	141711	55777	92653	47195	119526	7730

Sursa: INS Tempo-online statistici.insse.ro/shop/ accesat august 2015

Observăm că în perioada 2000-2008 numărul de studenți se înscrie pe un trend ascendent. Creșterea medie în valori absolute este de 44743 studenți pe an. După anul 2008, odată cu finalizarea studiilor secundare a generațiilor născute după 1990, numărul de studenți se reduce drastic ajungând în 2012 la 464.592, efectiv mai mic cu 68.560 studenți față de primul an al perioadei analizate.

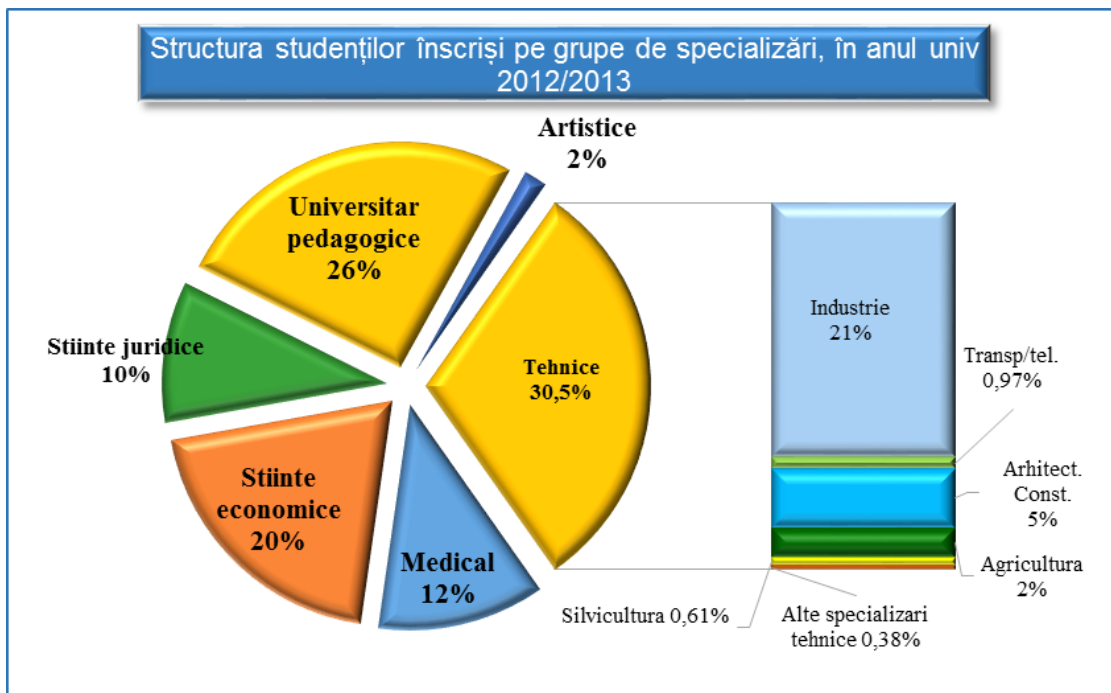
În ceea ce privește repartizarea pe grupe de specializări, în anii cu cifre maxime de școlarizare (2005-2008), specializările cele mai socialitate au fost cele economice și universitar-pedagogice. Reducerea numărului de studenți după anul 2008 afectează în mod diferit grupele de specializări. Cele mai afectate sunt științele economice care au scăzut cu 67,08% în anul 2012 față de 2008, urmate de științele juridice cu o reducere 62,95% și de cele universitar pedagogice, la care scăderea a fost de 49,34%. (*Figura II. 23*).

Figura II. 23 Structura studenților pe grupe de specializări în perioada 2000-2012

Sursa: INS Tempo-online statistici.insse.ro/shop/ accesat august 2015

În schimb, specializările tehnice au înregistrat o scădere mai mică de doar 24,89%. Aceste dinamici diferite au făcut ca în anul 2012 specializările tehnice să concentreze 30,5% din studenți. În ceea ce privește științele medicale, numărul de studenți a avut un trend ușor crescător pentru toată perioada analizată.

Figura II. 24 Structura studenților înscriși pe grupe de specializări, în anul 2012/2013

Evoluția numărului de grupe de specializări în perioada 2000-2012 s-a manifestat diferit: dacă la specializările medicale tendința a fost continuu crescătoare, la celelalte specializări (tehnic, economic, juridic, pedagogic și artistic) tendința evoluției a fost descrescătoare. În 2012 față de anul de vârf 2007 numărul total de studenți a scăzut cu 48,8%, iar pe specializări s-a înregistrat o creștere la instituțiile de învățământ medical cu 34,73%, iar la celelalte specializări următoare reduceri: cu 20,51%- tehnic; cu 68,53% la economic; cu 50,51% la juridic; cu 55% la pedagogic și cu 30,5% la artistic.

2.2.4 Cererea studenților pe IIS în anul universitar 2014/2015

Din total capacitatea de școlarizare existentă din anul 2014/2015 la nivelul IIS de stat (169092 locuri) doar 59,57% este ocupată (100726 studenți înscriși în anul I).

Este interesant să cunoaștem ierarhizarea și distribuția studenților înscriși în anul I pe universități (*Figura II. 25*).

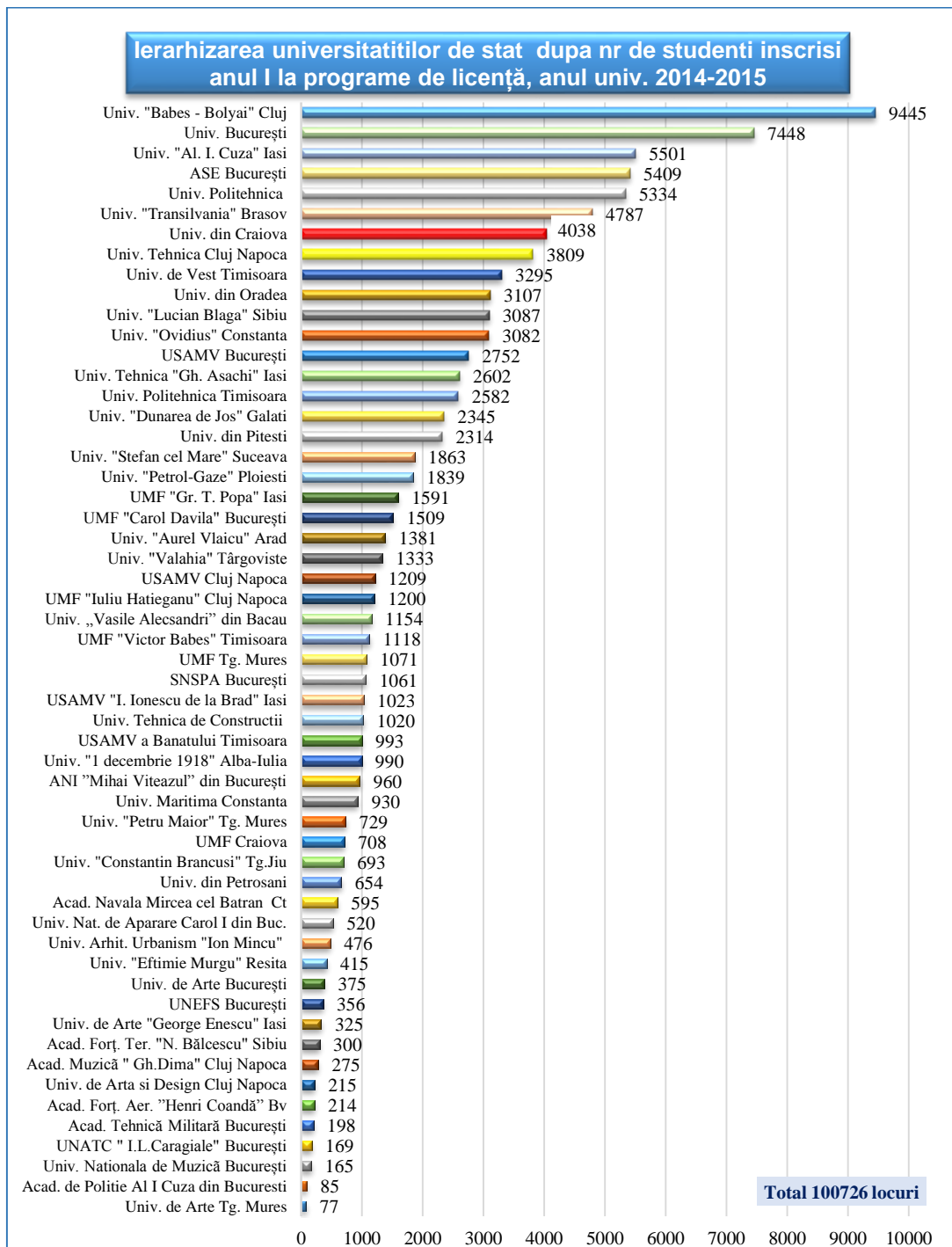

Figura II. 25 Ierarhizarea universităților de stat după numărul de studenți înscriși anul I la programe de licență, în anul univ. 2014-2015

Ponderea studenților înscriși anul I la buget la programe de licență, anul univ. 2014-2015 prezintă o altă ierarhizare a universităților, față de ierarhia universităților după ponderea locurilor la buget în total oferta de școlarizare la programe de licență.

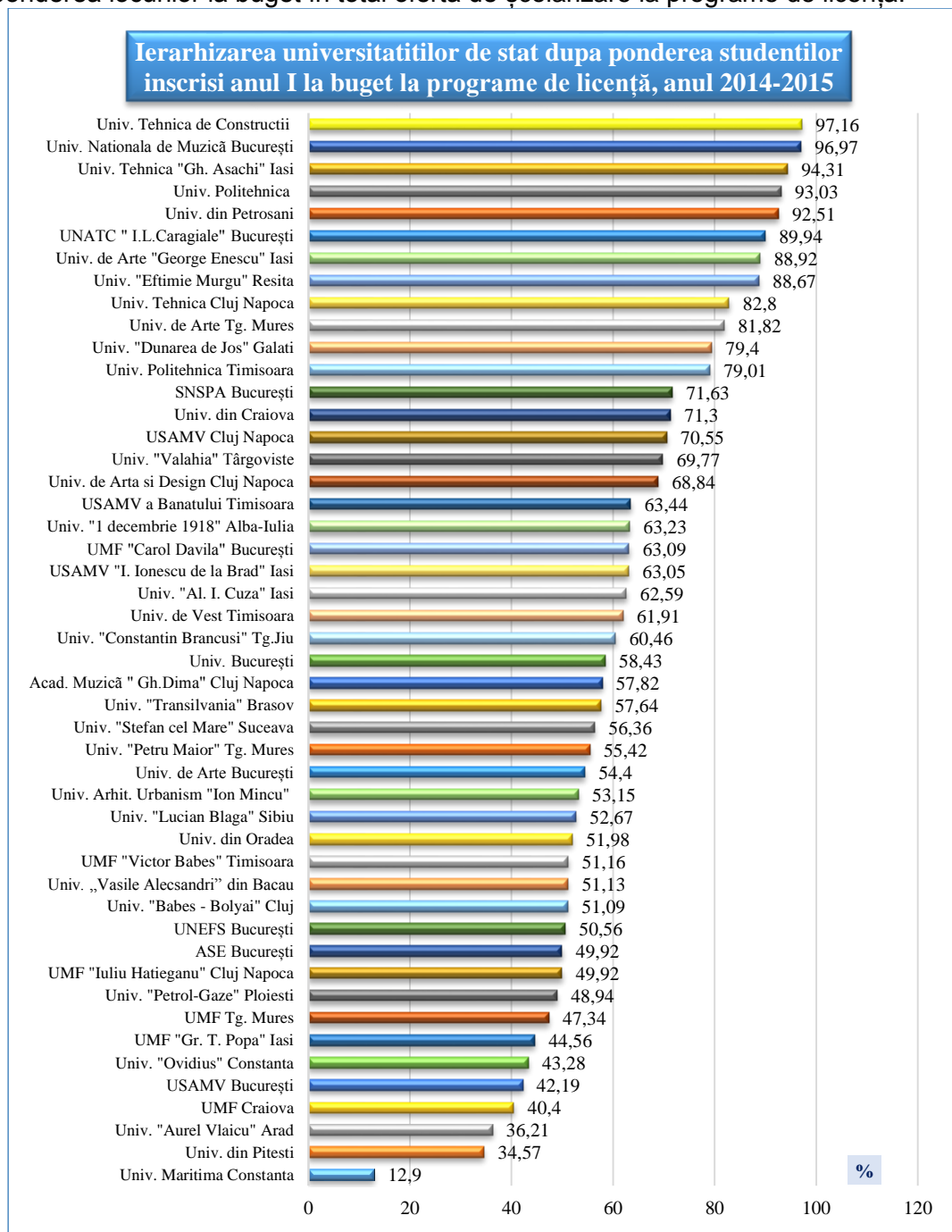

Figura II. 26 Ierarhizarea universităților de stat după ponderea studenților înscriși anul I la buget, la programe de licență, în anul univ. 2014-2015

2.2.5 Absolvenții - rezultatele învățării

Evoluția numărului de absolvenți urmează același pattern ca și numărul de studenți, cu decalajul așteptat determinat de durata de școlarizare. Principala formă de învățământ este cea cu frecvență pentru toată perioada analizată.

Tabel II. 24 Nivelul absolvenților pe forme de proprietate și forme de învățământ existente în România, în perioada 2000-2012

An univ.	Absolvenți ⁵⁵			Forma de învățământ				Absolvenți din alte țări
	Total din care:	de stat	particular	de zi /IF	Seral /IS	Frecv. redusă /IFR	deschis la distanță /ID	
2000/2001	76230	53855	22375	69932	648	5296	354	:
2001/2002	93467	65919	27548	83413	1007	7229	1818	:
2002/2003	103402	77396	26006	90042	637	8023	4700	:
2003/2004	110533	83744	26789	93600	303	8363	8267	1926
2004/2005	108475	82739	25736	88814	251	11584	7826	1724
2005/2006	112244	85908	26336	87524	180	11751	12789	1694
2006/2007	125499	91660	33839	95541	191	7311	22456	1492
2007/2008	232885	144857	88028	155833	85	14909	62058	2556
2008/2009	214826	123023	91803	130665	148	22264	61749	1941
2009/2010	191291	93869	97422	135684	234	38267	17106	1910
2010/2011	186900	92444	94456	133796	146	37442	15516	2158
2011/2012	136671	92605	44066	106728	108	15482	14353	2454
2012/2013	111028	81081	29947	93223	123	7614	10068	2784

Sursa: INS Tempo-online statistici.insse.ro/shop/ accesat august 2015

Datele din *Tabelul II.24* și reprezentarea grafică *Figura II.26* pun în evidență următoarele aspecte:

- Evoluția absolvenților atât pe total cât și la stat și la particular a fost descrescătoare din anul universitar 2007/2008 până în anul 2012/2013. În anul 2012/2013 numărul total al absolvenților a fost de 111.028, din care 81.081 la stat și 29.947 la particular. Numărul cel mai mare de absolvenți, pe total și pe forme de proprietate s-a înregistrat în anul universitar 2007/2008.
- Raportul "stat/particular" în privința numărului de absolvenți ai IIS a fost mai mare decât cel al studenților înscriși în perioada 200/2001-2008/2009, iar din anul 2009/2010 și până la cel din 2013/2014 acesta a fost mai mic.
- Decalajul dintre evoluția absolvenților și a înscrișilor la IIS de stat față de cele particulare este atenuat în perioada 2007/2008 -2010/2011, și s-a majorat în anii universitari 2011/2012 și 2012/2013.

⁵⁵ Obs. INS Numărul absolvenților se referă la sfârșitul anului universitar

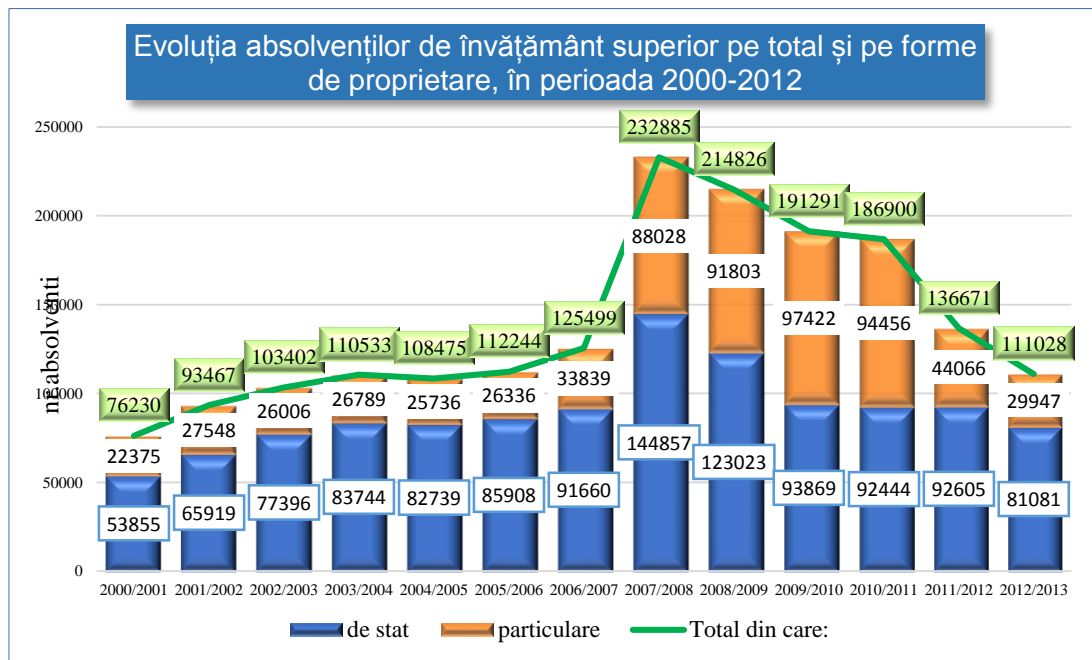

Figura II. 27 Evoluția absolvenților de învățământ superior pe total și pe forme de proprietate, în perioada 2000-2012

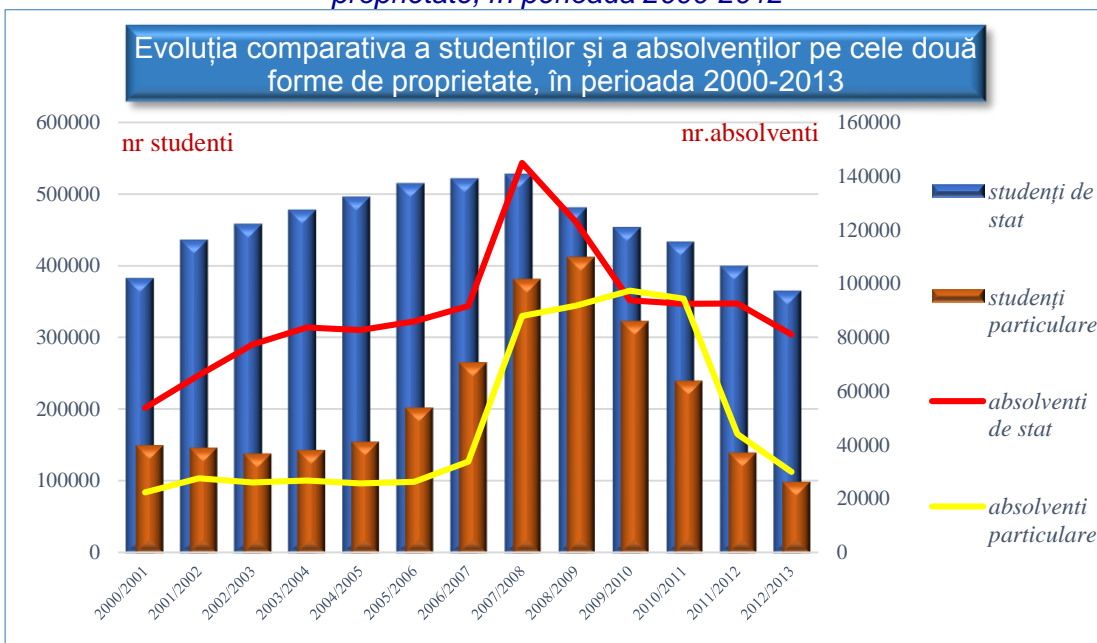
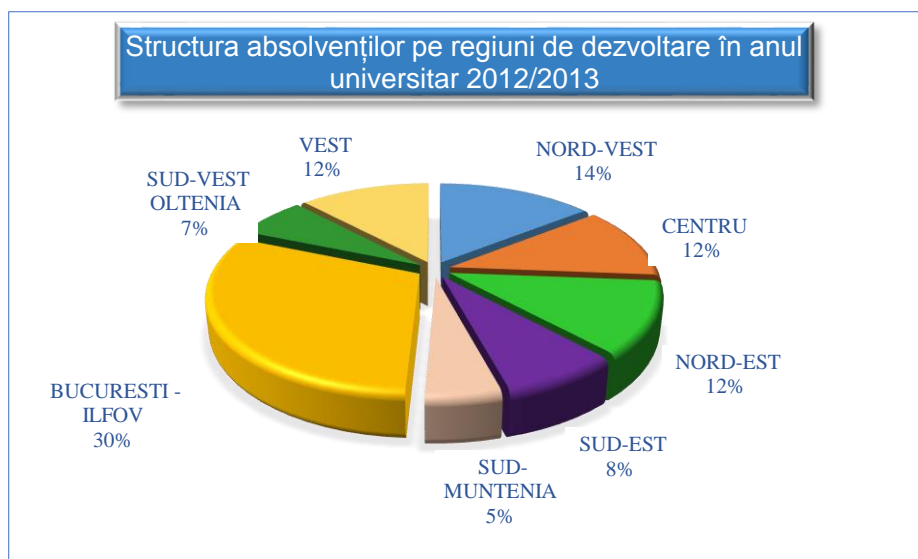

Figura II. 28 Evoluția comparativă a studenților și a absolvenților pe cele două forme de proprietate, în perioada 2000-2013

Accelerarea procesului liberei circulații, armonizarea și standardele internaționale au determinat creșterea exponențială atât a studenților înscriși din alte țări cât și a numărului de absolvenți din alte țări.

În profil teritorial (regional) structura absolvenților de IIS în anul universitar 2012/2013 se prezintă astfel: 11,86% - Nord-Est, 7,69% - Sud-Est, 4,91% - Sud-Muntenia, 6,7% - Sud-Vest- Oltenia, 12,08% - Vest, 14,42% - Nord-Vest, 11,81% - Centru și 30,51% în regiunea București-Ilfov. (*Figura II.29*).

Figura II. 29 Structura absolvenților pe regiuni de dezvoltare în anul univ. 2012/2013

Figura II. 30 Structura absolvenților pe grupe de specializări, în anul univ..2012/2013

Absolvenții anului universitar 2012/2013 sunt preponderent din grupa de specializări universitar pedagogice (30%), urmată de grupa specializărilor tehnice (25%). Deoarece după anul 2010 ponderea studenților de la specializarea „științe economice”, s-a încadrat pe un trend descrescător, în anul 2013 ponderea absolvenților din această grupă deține doar 23 de procente. (*Figura II.30*).

2.2.6 Proiecția efectivelor de tineri - potențiali studenți în perioada 2016 – 2020

Dimensiunile cohortelor de tineri care ar putea intra în învățământul superior în perioada 2015-2020, depind de efectivele generațiilor 1993-2001, ca bazin demografic de recrutare în intervalul menționat. Aceste generații s-au născut în contextul transformărilor economice, sociale și geo-politice, după căderea regimului comunist la sfârșitul anului 1989. Natalitatea a fost unul dintre fenomenele demografice cele mai sensibile la schimbările tranziției, iar oscilațiile ei s-au propagat, în timp, în toate prognozele din economie, sănătate, educație, asistență socială etc.

Câteva repere ale evoluției natalității după anul 1989

După decembrie 1989, odată cu eliminarea măsurilor de politică pro-natalist forțată dusă de regimul comunist, natalitatea în România a scăzut dramatic de la un an la altul. Dacă scăderea era previzibilă, amploarea ei a surprins până și pe cei mai pesimiști demografi. Într-un interval foarte scurt, 1990-1993, fertilitatea feminină a scăzut sub 1,5 copii la o femeie fertilă pe parcursul vieții sale fertile (de la 15 la 49 de ani), în condițiile în care pragul de înlocuire exactă a generațiilor este de 2,13 copii la o femeie. Dacă în 1990 se mai nășteau peste 300 mii copii (314,7 mii), trei ani mai târziu numărul nașcuților vii scăzuse cu aproximativ 65 mii nașcuți vii, pentru ca în 2000 să se înregistreze numai 210,5 mii nașcuți vii. Nivelul natalității din 1993 a scăzut cu 20% față de 1990, iar tendința de scădere a continuat, cu excepția intervalului 1997-2000 (*Figura II.31*).

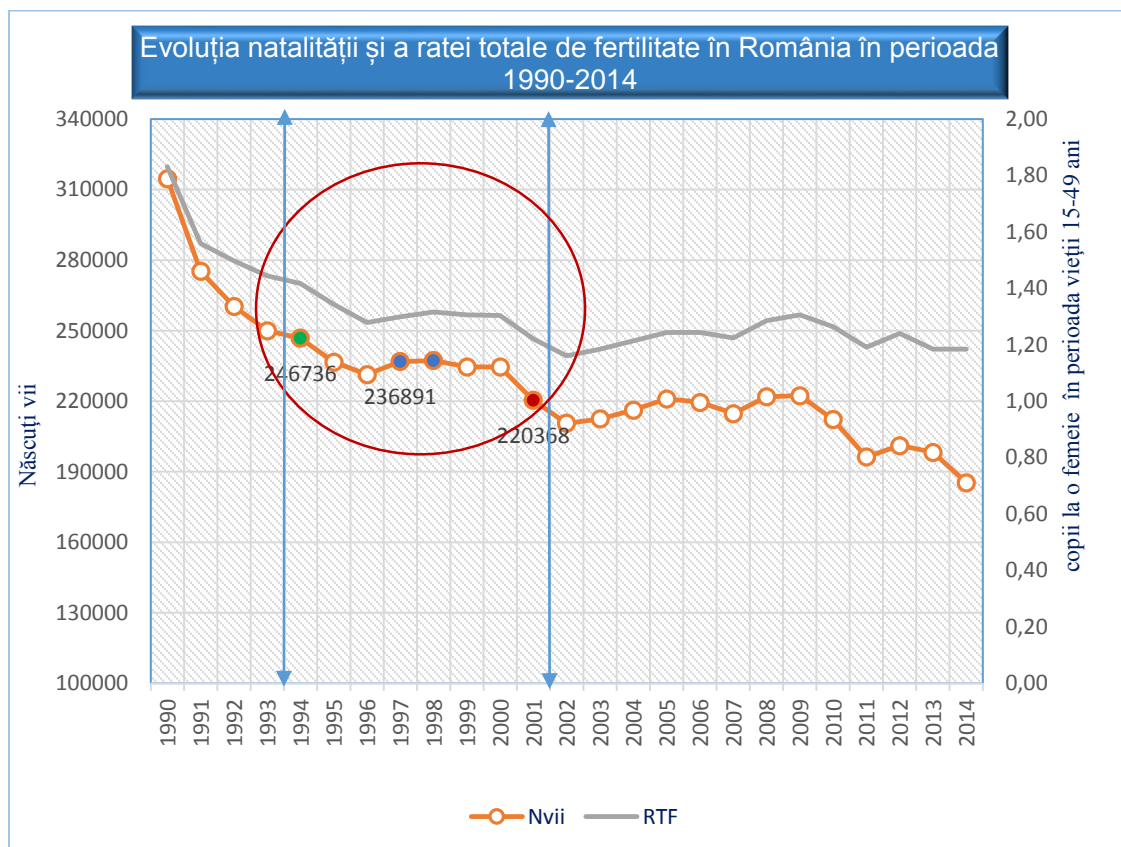

Figura II. 31 Evoluția natalității și a ratei totale de fertilitate în România în perioada 1990-2014

Sursa: Realizat de autori pe baza datelor de pe

<http://statistici.insse.ro/shop/index.jsp?page=tempo3&lang=ro&ind=POP201A> și
<http://statistici.insse.ro/shop/?page=tempo3&lang=ro&ind=POP203A#>

Generațiile 1993-2001, cu vârste de intrare în sistemul superior de învățământ în perioada 2015-2020 (Figura II.32) provin din părinți născuți, în cea mai mare parte, după intrarea în vigoare a faimosului Decret 770/1966, care a interzis avortul la cerere. Mamele sunt femeile baby-boom-ului românesc (1967-1970) care, între 1993 și 2000 s-au aflat în perioada lor de maximă fertilitate, mai exact în grupa de vârstă 20-29 ani. Chiar dacă au născut numai un copil, efectivul lor numeros a alimentat puternic atunci contingentul feminin fertil, iar natalitatea a crescut printr-un efect structural-cantitativ. “Încasarea dividendelor demografice” ale politicii pronataliste și coercitive se observă în creșterile de efective ale generațiilor 1997 și 1998, singurii ani de după 1990, în care natalitatea a mai depășit 236 mii de născuți vii pe an.

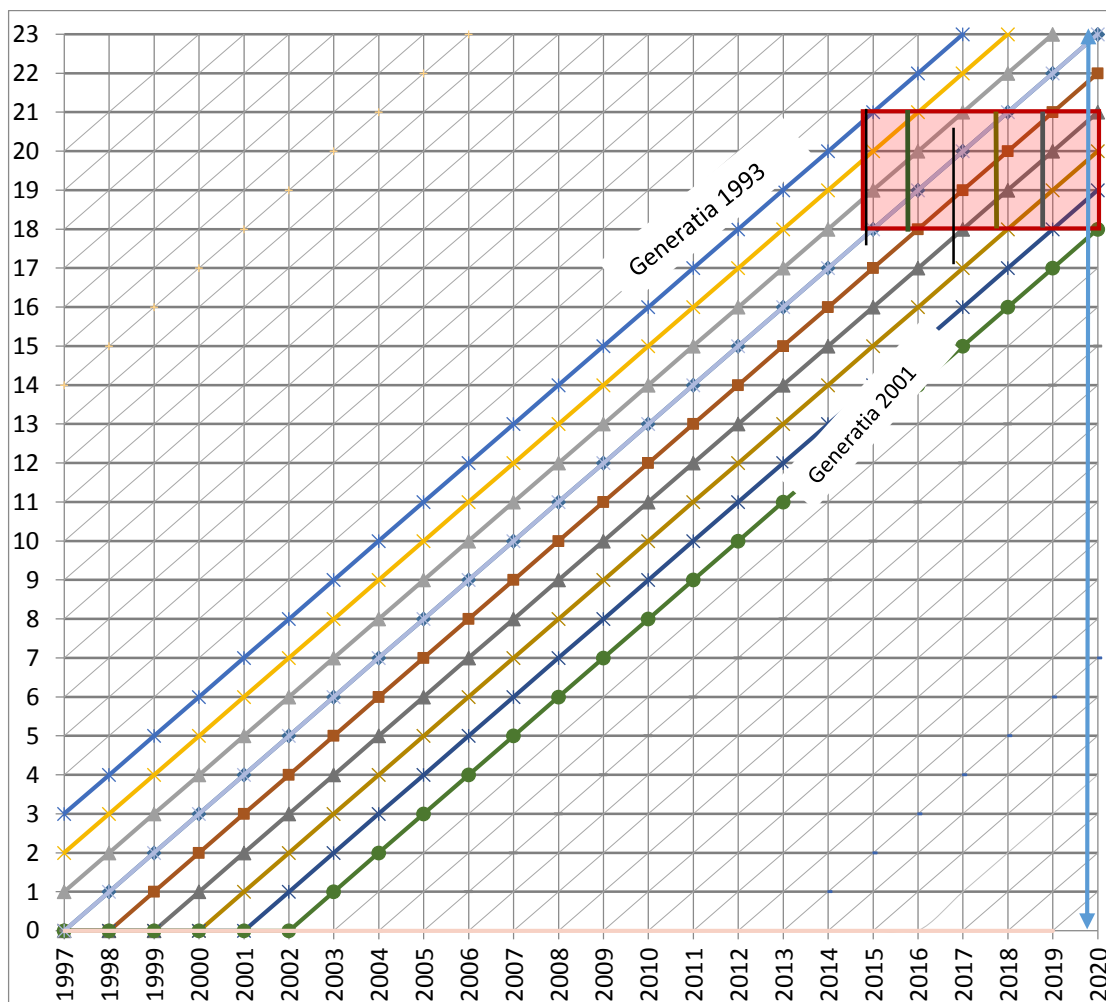

Figura II. 32 Diagrama Lexis pentru parcursul generațiilor 1993-2000 la orizontul 2020

Sursa: Realizat de autori

În același timp, asupra natalității influențează și comportamentul reproductiv al populației, sintetizat prin rata totală de fertilitate (RTF), ca factor calitativ (Figura II.30). În intervalul 1993-2000, RTF a înregistrat niveluri care au oscilat între 1,28 și 1,5 copii la o femeie fertilă și a continuat tendința de scădere în mai multe episoade 2002, 2007, 2011 și 2014, coborând în ultimul an, sub pragul istoric de 1,2 copii la o femeie fertilă. Măsurile din primăvara anului 2003 au fost de natură a stimula natalitatea femeilor salariate și, mai ales, a celor de peste 30 ani, din mediu urban și cu nivel de instruire cel puțin liceal⁵⁶. Redresarea a fost de scurtă durată, întrucât pe fondul crizei financiare

⁵⁶ Ghețău, V., „Politici de creștere demografică. Cum a balansat natalitatea către femeile salariate și instruite. România și politicile familiale europene”; 2012. <http://cursdeguvernare.ro/politici-de-crestere-demografica-evaluarea-masurii-care-a-balansat-natalitatea-catre-femeile-salariate-si-instruite-cum-sta-romania-fata-de-politicile-familiale-europene.html>

măsurile de încurajare a natalității și-au mai pierdut din atractivitate, iar problemele economice nou apărute au determinat amânări ale nașterii copiilor doriți.

În diagrama Lexis, segmentele îngroșate, situate în dreptul culoarelor de vârstă 18, 19 și 20 de ani reprezintă efectivele de tineri care ar putea intra în învățământul superior, în fiecare an al perioadei de prognoză, la 1 octombrie (*Anexele II.5a și II.5b. și fig. II.32*). Pe axa verticală (OY) sunt reprezentate vârstele în ani împliniți ale generațiilor analizate, iar pe cea orizontală (OX), se poate vizualiza parcursul fiecărei generații, de la apariția sa și până la intrarea în grupa de vârstă specifică învățământului superior (18-20 ani). De exemplu, la 1 octombrie 2017, populația care are cele mai multe șanse să formeze cohorta de intrare în sistemul terțiar, se recrutează din generațiile 1996-1999. În schimb, tinerii care ar putea deveni studenți la 1 octombrie 2020 vor proveni din generațiile 1998-2001 (*Figura nr. II.32*).

Ipotezele demografice ale proiectării

Proiecțiile se bazează pe două tipuri de ipoteze. Din prima categorie, a celor instituționale menționăm ipoteza că, pe termen scurt, *nu vor interveni schimbări în privința vârstelor de intrare în fiecare clasă și nici în organizarea actuală a sistemului de învățământ pe toate nivelurile, situate în amonte de cel terțiar*. A doua categorie este cea a ipotezelor tehnic-demografice, prezentate în cele ce urmează.

Proiecția demografică a tinerilor care, în mod potențial, ar putea constitui candidații din învățământul superior la orizontul 2020, s-a elaborat în două etape:

- I. **Proiectarea demografică fundamentală a supraviețuitorilor** de la începutul anului școlar 2014-2015, pe tot intervalul de proiectare 2015-2020. Metoda folosită a fost metoda componentelor, iar baza de pornire a fost populația școlară pe vârste anuale din grupa 13-20 ani, din anul școlar 2014-2015, preluată de la INS.

Ipoteze și procedee de lucru (*Anexa II.5*):

1. **Ipoteza "legii de mortalitate" constantă.** Pentru fiecare an din intervalul 2015-2020, probabilitățile de supraviețuire pentru vârstele 13-20 ani s-au menținut constante la nivelul anului 2013, fiind extrase din tabela de mortalitate 2011-2013, cea mai recentă care a fost disponibilă pe Eurostat pentru România.
2. **Procedeu:** în cazul de față, s-au extras probabilitățile de supraviețuire pentru vârstele menționate, după care au fost convertite în probabilități de supraviețuire de perspectivă (*Anexa II.7*).
- II. **Proiectarea efectivelor de școlari pe vârste și sexe**, prin aplicarea ratelor de înscriere de la o clasă la următoarea la efectivele de supraviețuitori, pe sexe și vârste.
  3. **Ipoteza menținerii unor rate de înscriere de la o clasă la alta, constante** pentru fiecare an din intervalul de proiecție.
  4. **Procedeu:** din caietele de început de an școlar, edițiile 2012/2013, 2013/2014 și 2014/2015, pentru clasele din învățământul gimnazial, liceal și superior au fost extrași indicatorii despre efectivele de elevi înmatriculați pe sexe, clase și pe vârste. Pe această bază s-au calculat ratele de înscriere din anul școlar 2013/2014 în 2014/2015, pe sexe și pe vârstele 13-20 ani, ținând cont de trecerea de la o clasă la alta. De asemenea, pentru vârstele

18,19 și 20 de ani, am determinat o rată de absolvire a liceului, o rată de promovare a examenului de bacalaureat și o rată de propensiune a înscrierii pentru prima dată a promoției curente în învățământul universitar de licență. Toate acestea au fost necesare pentru a estima efectivele potențiale de intrare în sistemul de învățământ superior.

5. *leșirile din sistem, prin emigrație sau/și abandon, pe clase, sexe și vârste* sunt implicit surprinse pentru perioada 2013-2015, prin calculul și folosirea în proiecție a ratelor de **înscriere** de la o clasă la următoarea.
6. *Ipoteza conservării modului de organizare a sistemului de învățământ la nivelul anului școlar 2014-2015*, cu tot ceea ce presupune acest lucru (legea educației, organizare instituțională, vârstele de intrare în diferite cicluri, rutele de continuare a studiilor etc.)

Rezultatele proiectării

În proiectarea fundamentală pe care am elaborat-o în prima etapă, am aplicat metoda componentelor (*Anexele II.6 – II.9*).

În ipoteza în care, pentru următorii 5 ani se va menține același pattern ca în anul școlar 2013-2014, al:

- ✓ ratelor de înscriere pe sexe de la o clasă la alta, începând cu clasa a VII-a și terminând cu clasa a XII-a,
- ✓ ratelor de absolvire a liceului pe sexe și vârste
- ✓ ratelor de promovare a examenului de bacalaureat, pe sexe și vârste
- ✓ ratelor de înscriere în primul an de studiu la ciclul de licență, pentru prima dată și din promoția curentă,

atunci efectivele de tineri care ar putea intra în învățământul superior în perioada 2015-2020 cresc cu aproximativ 22,1 mii de tineri în medie pe an, de la 250,4 mii persoane în 2015-2016 vor atinge un maxim de aproape 338,9 mii persoane în 2019-2020 (*Tabelul II.25*). Cu toate că fetele predomină, creșterile medii anuale sunt mai mari în cazul băieților (11,5 mii băieți pe an, față de 10,6 mii fete pe an).

Tabel II. 25 Efectivele de absolvenți de liceu înainte de BAC, cu BAC și potențiali înscriși la facultate pentru prima oară din promoția curentă

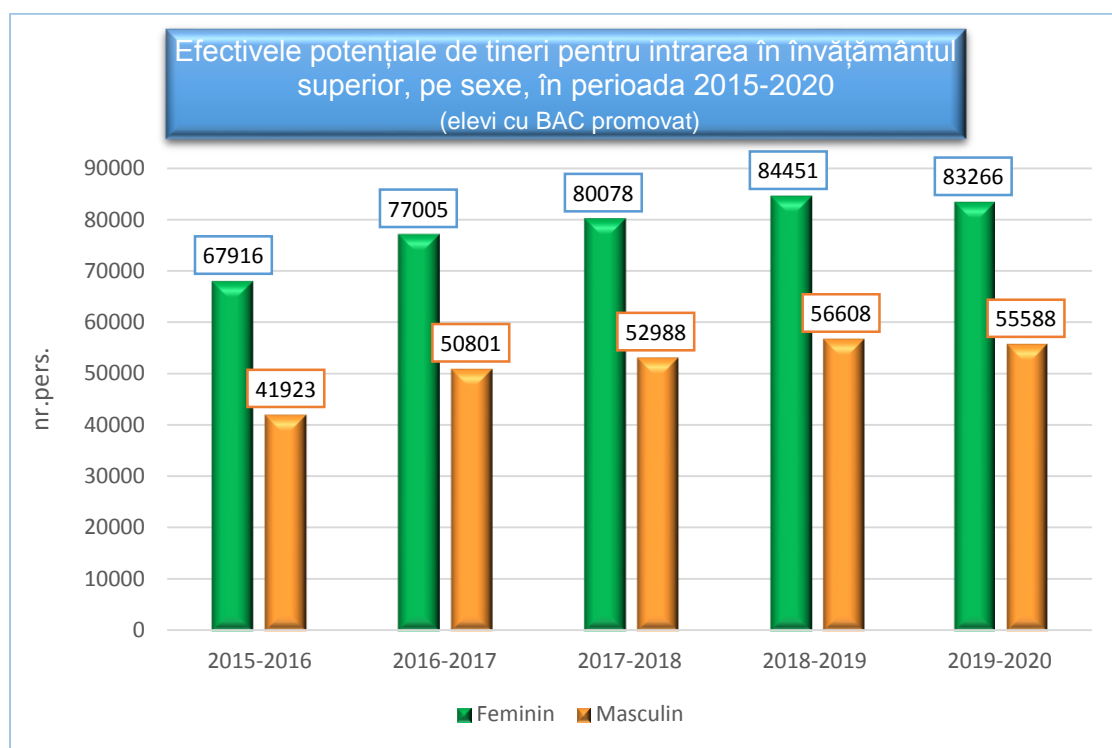
Indicator/an școlar	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Efectiv total absolvenți de liceu înainte de Bac	207926	243571	253673	269264	264943
Efectiv total absolvenți liceu cu Bac promovat	109839	127806	133066	141060	138853
Efectiv înscriși la facultate pentru prima oară din promoția curentă	94664	110341	114892	121835	119916

Sursa: proiecțiile autorilor, realizate prin metoda componentelor

În proiectarea efectivelor de potențiali studenți a contat evoluția cohortelor de elevi înscriși în clasele a VII-a până la a–XII-a, pentru care, baza de pornire în proiectare a

fost efectivul pe vârste și sexe în anul școlar 2014-2015. Abandonul școlar și emigrația copiilor sunt deja cuprinse în aceste efective, deoarece indicatorul este chiar populația școlară pe sexe și pe vârste preluat de pe site-ul INS, iar ratele de înscriere de la o clasă la următoarea asigură implicit includerea acestor fenomene.

Așa cum precizam anterior, fetele predomină numeric în fiecare an (*Figura II.33*), ceea ce era de așteptat, pentru că au o propensiune spre abandon școlar mai mică decât băieții. În același timp ratele de înscriere pe care le-am calculat pe vârste și pe sexe, sunt strâns legate de ratele de înscriere, implicit de promovare și indică pentru fiecare trecere de la o clasă la alta, respectiv de la o vârstă la alta, o rată de promovare mereu mai mare a fetelor comparativ cu cea a colegilor lor băieți (*Anexa II. 5*).

Figura II. 33 Efectivele potențiale de tineri pentru intrarea în învățământul superior, pe sexe 2015-2020 (elevi cu Bac promovat)

Sursa: Realizat pe baza datelor din Anexa II. 8

Evoluția ascendentă până în 2018-2019 era previzibilă, datorită dimensiunilor generațiilor 1993-2001 care au alimentat cohortele populației școlare la care ne referim în analiza de față. Așadar, până la orizontul 2020, sistemul de învățământ superior din România mai beneficiază încă de o „fereastră de oportunități” demografice, prin dimensiunile mai mari ale generațiilor 1997 și 1998 și prin menținerea natalității la niveluri de peste 220 mii născuți vii de până în 2001.

Tabel II. 26 Efective potențiale de studenți înscriși în anul I pentru prima oară și din promoția curentă în perioada 2015-2020, în condițiile menținerii aceleiași rate de înscriere în învățământul superior ca în 2013-2014

Gen/anul	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Feminin	56062	63565	66102	69712	68733
Masculin	38601	46776	48790	52123	51183
Total	94664	110341	114892	121835	119916

Din totalul elevilor care se preconizează să promoveze examenul de bacalaureat, ca potențial de candidați pentru învățământul superior, numai o parte se vor și înscrie în învățământul superior, respectiv într-o universitate din România.

Dacă adoptăm modelul din anul universitar 2014-2015 al propensiunii de înscriere în învățământul superior al promoției curente de liceeni, atunci cohortele de studenți în anul I ar putea crește cu 25,3 mii persoane, de la 94,7 mii persoane în 2015-2016, la 119,9 mii persoane în 2019-2020. Pe total intervalul 2015/2016-2019/2020, înseamnă o creștere medie de 6,3 mii persoane pe an sau cu 6,1% pe an. Totuși, trebuie remarcate efectivele, în descreștere, proiectate pentru orizontul 2019-2020, care vor continua, pe fondul scăderii natalității de după 2002.

Creșterea medie anuală este cu foarte puțin mai mare în cazul tinerelor (3,17 mii persoane pe an), comparativ cu cea a tinerilor (3,15 mii persoane pe an), ceea ce conduce la o structură pe sexe a coortei de potențiali studenți, dominată ușor de fete (care reprezintă 57% din total).

Rezultatele proiecției demografice pentru cohortele de posibili studenți la orizontul 2020 sunt dependente de datele disponibile ale populației școlare la început și sfârșit de an, pe trei caracteristici simultane, vârstă și sex și clasă. Cu toate limitările și restricțiile impuse prin ipotezele emise, exercițiul elaborat are puterea unui mesaj valoros, reflectând evoluțiile viitoare ale cererii pe piața educației superioare din România. Un astfel de exercițiu este util decidenților din domeniul învățământului, celor care construiesc politici cu scopul de a îmbunătăți calitatea educației din România.

2.2.7 Cercetare-dezvoltare și inovare

Este cunoscut faptul că foarte multe universități din lume și-au creat un renume în sistemul educațional mondial prin propriile centre/institute de cercetare-dezvoltare.

Analiza resurselor umane din SIS în cercetare-dezvoltare, are drept scop prezentarea locului și rolului instituțiilor de învățământ superior în dezvoltarea științei, tehnologiei și inovației în România. INS la capitolul *Cercetare-dezvoltare și inovare* prezintă nivelul salariaților din activitatea de cercetare-dezvoltare în 4 sectoare de performanță. (Tabelul II.27)

Tabel II. 27 Nivelul și dinamica salariaților din activitatea de cercetare-dezvoltare pe sectoare de performanță, în perioada 2005-2013

Sectorul/anul	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total	41035	40758	42484	43502	42420	39065	42363	42674	43375
Sectorul întreprinderi	16647	14438	13468	12144	11147	8691	11575	11883	11512
Sectorul guvernamental	10258	8706	9185	10795	9018	8987	11106	11867	12966
Sectorul privat non-profit	241	170	182	200	129	208	221	224	181
Sectorul învățământ superior	13889	17444	19649	20363	22126	21179	19461	18700	18716
Pondere SIS în total %	33,85	42,80	46,25	46,81	52,16	54,21	45,94	43,82	43,15
Ritmul de dinamică SIS față de 2005%	-	+25,6	+41,5	+46,6	+59,3	+52,5	+40,1	+34,6	+34,8

Sursa: Date preluate și prelucrate după <http://statistici.insse.ro/shop> accesat august 2015

Potrivit datelor statistice și a analizei în dinamică, se poate observa că, pe ansamblu, nivelul salariaților din acest domeniu în 2013 față de primul an al perioadei analizate a crescut cu 2340 persoane, respectiv cu 5,7%. Această modificare s-a datorat în primul rând creșterii efectivului de cercetători din SIS cu 4827 persoane și din sectorul guvernamental cu 2708 persoane.

Dimpotrivă, în *sectorul privat non-profit*, numărul de salariați din activitatea de cercetare-dezvoltare a scăzut cu peste 5 mii de persoane (-30,15%). Drept urmare, din punct de vedere structural, ponderea salariaților din activitatea de cercetare-dezvoltare din SIS, în perioada analizată, prezintă mutații semnificative. Astfel, dacă în 2005 sectorul deținea 33,85% din totalul cercetătorilor interni, în 2014 mai bine de 43% din cercetători se află în SIS, urmat de sectorul guvernamental 29,9%.

În opinia noastră acest fapt se datorează, atât proiectelor europene lansate în anul 2007 (odată cu integrarea României în UE), cât și a criteriilor impuse de Ministerul Învățământului în cadrul școlii doctorale; a criteriilor de acordare a titlurilor didactice universitare și a criteriilor de ierarhizare a instituțiilor de învățământ superior.

2.3 Capitalul relațional al SISR

Universitatea, în cadrul societății cunoașterii, are rolul de a genera și transfera cunoaștere către indivizi și societate în ansamblu, prin intermediul proceselor de educație, cercetare și inovare. Pentru a-și îndeplini misiunea complexă, universitățile interacționează cu persoane fizice și cu entități ale statului și ale mediului socio-economic. Astfel, se creează un capital relațional al mediului universitar.

Capitalul relațional al SISR este definit prin totalitatea relațiilor dintre instituțiile de învățământ superior și cei care interacționează cu acest sistem (stakeholderi). Sistemul de relaționare se definește în funcție de rolul jucat de universități în viața socio-economică, respectiv acela de formare de resurse umane competente și acela de

generare de cunoaștere. Prin procesul de învățământ, atât cel initial, cât și cel continuu, universitatea urmărește să dezvolte la absolvenți competențele solicitate pe piața muncii, inclusive în sfera de cercetare. Totodată, prin procesele de cercetare-dezvoltare-inovare, universitatea urmărește rezultate care pot impulsiona activități de cercetare specializate, dar și rezultate (modele, tehnologii) care sunt convertibile și aplicabile în mediul socio-economic.

În acest sens, universitățile din România interacționează cu diferite entități, poziționate, atât în amonte, cât și în aval față de procesul educațional universitar. Astfel, universitățile au relații de colaborare cu administrația publică care reglementează cadrul de funcționare a mediului academic (ministerul de resort, autorități și agenții care au rol de reglementare/finanțare a cercetării, de stabilire a sistemului de calificări, de asigurare a calității etc.). Totodată, universitățile stabilesc relații cu instituțiile de învățământ secundar superior, pentru a înțelege așteptările și interesul potențialilor studenți cu privire la învățământul superior.

O provocare reală pentru universități este reprezentată de strângerea relațiilor cu actorii socio-economici pentru a minimiza diferențele între sistemul de educație universitar și cerințele pieței. Această diferență poate fi percepută în sens:

- pozitiv, caz în care studenții dobândesc competențe mai sofisticate decât cerințele pieței;
- negativ, caz în care competențele dobândite sunt sub cerințele pieței.

În acest caz, minimizarea diferențelor reprezintă nu numai efortul mediului academic de a face față schimbărilor permanente ale mediului socio-economic, ci și o redefinire a proceselor de afaceri conform noilor modele ale societății cunoașterii, cât și o permeabilitate mai mare a mediului de afaceri la noile idei și tehnologii.

În consecință, universitățile sunt în relații de parteneriat cu entități din mediul socio-economic pentru a-și adapta oferta universitară cerințelor pieței muncii, dar și pentru a transfera cunoaștere către mediul socio-economic. În acest mod, universitățile încearcă să asigure absolvenților acele competențe care le asigură o integrare socială facilă și cât mai aproape de nivelul de competență dobândit.

Totodată, universitățile stabilesc relații de cooperare pe orizontală cu alte universități din țară și/sau din străinătate, în scopul derulării unor programe comune educaționale (schimburi de experiență, mobilități) și/sau de cercetare. În același timp, universitățile stabilesc parteneriate cu entități din cercetare din țară și/sau din străinătate pentru a desfășura în comun proiecte de cercetare, dar și cu entități din mediul socio-economic din țară și/sau din străinătate pentru a facilita studenților o mai bună legătură cu piața muncii (programe de practică și internship). Capitalul relațional instituțional creat la nivel universitar este ilustrat în *Figura II.33*.

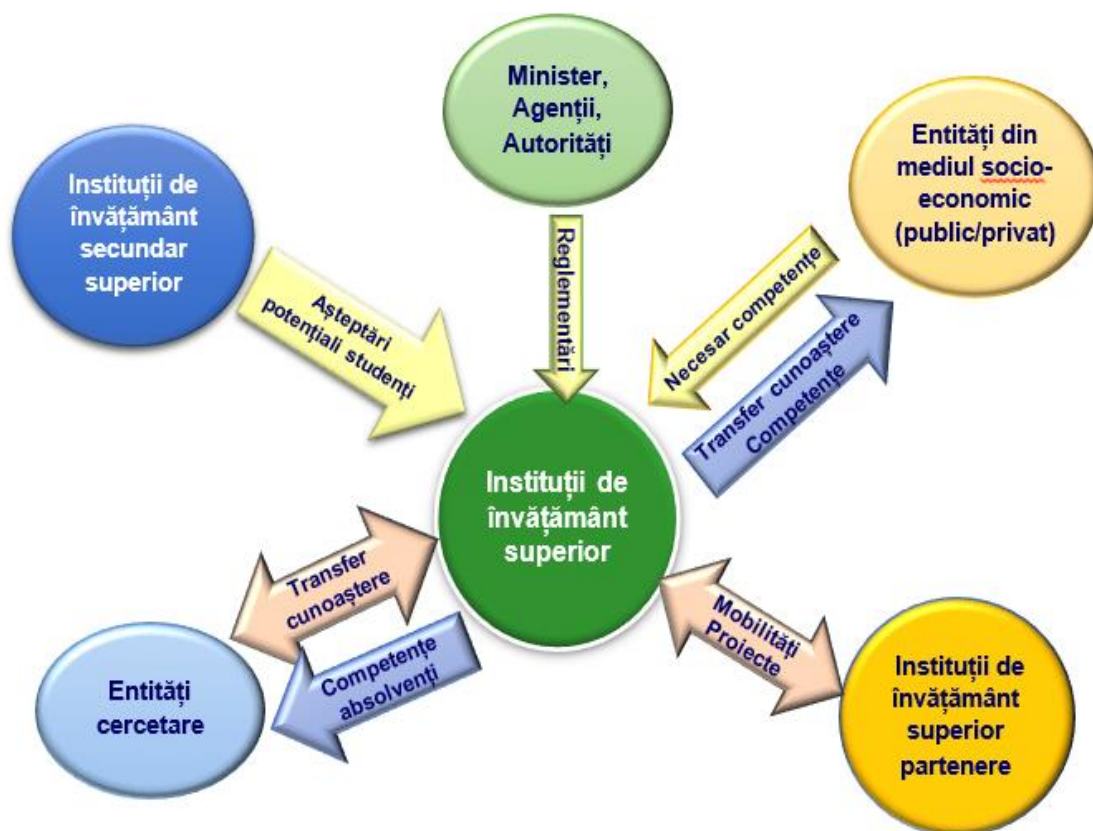

Figura II. 34 Relaționarea mediului universitar

Sursa: Realizat de autori

În afara unei relaționări la nivel instituțional, universitățile stabilesc relații directe cu persoane fizice, respectiv cu cei care doresc să urmeze un parcurs universitar la orice nivel (licență, masterat sau doctorat).

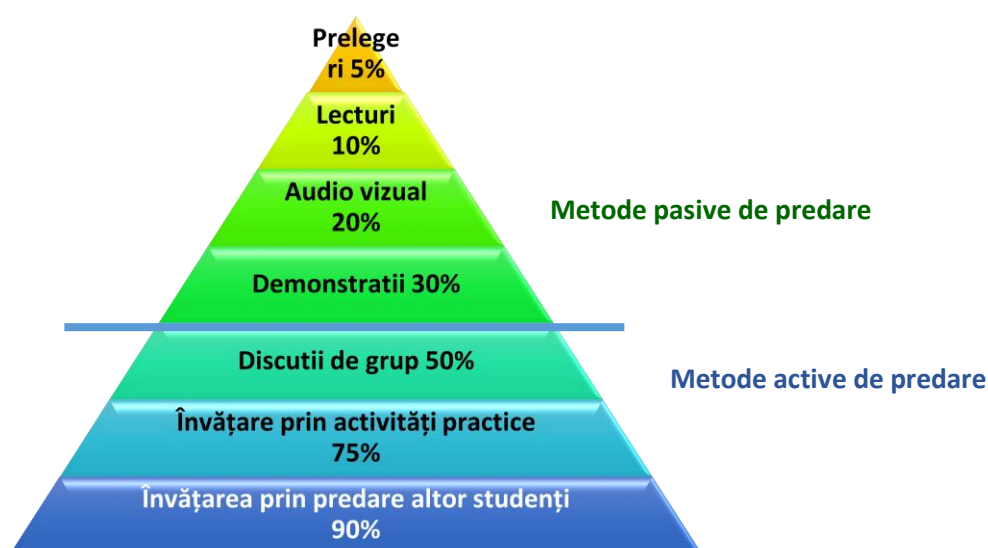
Totodată, universitățile mențin legătura cu absolvenții pentru a urmări parcursul profesional al acestora și astfel să se verifice și să se poată valida în fapt calitatea procesului educațional.

2.3.1 Relația și cunoașterea studenților

Chiar dacă despre sintagma „învățământ centrat pe student” se vorbește încă de la începutul secolului XX, Procesul Bologna, demarat prin declarația de la Bologna semnată în 1999, a pus accent pe această abordare în dezvoltarea politicilor educaționale. Astfel, învățarea este plasată în centrul procesului de formare a fiecărui student, cu accent pe ideea că nevoile individului nu sunt aceleași, că studenții au interese, alegeri, experiențe și cunoștințe acumulate în timp diferite. S-a trecut de la accentul pe procesele de predare și evaluare, la cel de învățare, studentul nu mai este

perceput ca un subiect pasiv în procesul de educare și instruire, ci este considerat partener al cadrului didactic în realizarea activităților instructiv educative, în evaluarea calitativă și în conturarea propriului traseu.

Pentru a putea implementa un asemenea proces și a răspunde cu adevărat cerințelor studenților, este foarte important ca ei să își poată susține opiniile, să fie cu adevărat ascultați și implicați. În acest sens, studenții au devenit „parteneri activi” ai proceselor desfășurate în cadrul instituțiilor de învățământ superior. În acest scop, trebuie să se apeleze la o reproiectare a proceselor educaționale, astfel încât să se acorde o pondere mai mare metodelor active de predare, respectiv de implicare a studenților în procesul educațional conform piramidei de învățare prezentată în *Figura II.34*.

Figura II. 35 Piramida de învățare

Sursa: Adaptare după National Trainig Laboratories, Bethel, Maine

Ca urmare a orientării procesului educațional către student, crește și rolul acestuia în cadrul comunității academice și în luarea deciziilor. Implicarea instituțională a studenților este susținută de legislația în domeniu a ultimilor ani. În România, de la Legea calității 87/2006 cu modificările și completările ulterioare, la Legea Educației Naționale 1/2011 cu modificările și completările ulterioare, regăsim obligativitatea implicării studenților în comisii (Comisia de Evaluare și Asigurarea Calității, Comisiile de curriculum, Comisia de Etică etc.), Senat Universitar, structuri guvernamentale sau independente în domeniul învățământului universitar (ARACIS, Consiliul de Etică și Management Universitar etc.). În toate instituțiile de învățământ superior din România se realizează evaluarea cadrelor didactice de către studenți, și chiar dacă în unele situații se mai constată caracterul formal al acestei activități, de cele mai multe ori

rezultatele acestor evaluări sunt integrate în strategiile universității. Din punct de vedere strict al asigurării calității, implicarea studenților în procesele de evaluare externă desfășurate de ARACIS reprezintă un atu, oferind o perspectivă obiectivă asupra percepției „beneficiarilor direcți” ai ofertei academice, însă, în același timp, la nivelul asigurării interne a calității, s-a constatat că implicarea acestora se face într-o mai mică măsură. Acest aspect nu este o „rezistență” din partea cadrelor didactice sau a managementului instituțional, fiind mai mult o consecință a faptului că practicile de asigurare a calității nu au fost în întregime internalizate, în multe situații ele rămânând decuplate de procesul de predare/învățare/cercetare din universități. Implicarea studenților reprezintă o provocare constantă la nivelul activităților instituțiilor de învățământ superior și trebuie în continuare susținută atât de către universități, cât și prin politici educaționale coerente și consistente.

Totodată cunoașterea studenților reprezintă un proces care începe încă în amonte, respectiv identificarea profilului potențialilor studenți. În acest scop, universitățile stabilesc legături cu mediul preuniversitar, în special cu învățământul secundar superior pentru a cunoaște interesul potențialilor studenți pentru un parcurs universitar, dar și pentru a înțelege așteptările acestora de la mediul academic. Totodată, universitățile, în afara interacțiunii cu instituțiile de învățământ și cu elevii din clasele terminale ale ciclului secundar superior, organizează o serie de evenimente care au rolul de a promova oferta universitară și de a familiariza potențialii studenți cu mediul academic și cu ceea ce acesta le poate oferi. Totodată, activitățile comune organizate între mediul universitar și cel preuniversitar au și rolul de a identifica perspectiva și nevoile potențialilor studenți, astfel încât oferta educațională a instituțiilor de învățământ superior să fie cât mai aproape de proiecțiile potențialilor beneficiari. În același timp, instituțiile de învățământ superior pot conștientiza mai bine pe viitorii absolvenți și potențiali studenți asupra cerințelor pieței muncii, pentru ca aceștia să-și poată defini mai ușor parcursul educațional și de formare profesională. Astfel, instituțiile de învățământ superior pot complete și facilita efortul consilierilor de orientare profesională, astfel încât elevii să fie mai bine orientați cu privire la definirea carierei lor profesionale.

Instituțiile de învățământ superior se adresează tuturor celor interesați, respectiv absolvenți de liceu cu bacalaureat care doresc să urmeze un program universitar de licență, dar și absolvenților unei facultăți care doresc să urmeze o a doua facultate sau un masterat. Astfel, se organizează târguri de ofertă academică, la care viitorii studenți pot compara ofertele universităților din România, dar și a celor din străinătate, pentru a decide care este oferta care se potrivește cel mai bine proiecțiilor personale de dezvoltare profesională.

O altă modalitate de cunoaștere a mediului academic de către potențialii studenți este reprezentată de organizarea "zilelor porților deschise", evenimente prin care elevii pot afla informații concrete și pot chiar experimenta cum decurge o zi într-o universitate. În acest context, se organizează diverse acțiuni, ca de pildă: seminarii, workshop-uri, concursuri tematice, prezentări ale programe universitare/cursuri etc., oferindu-se astfel posibilitatea interacțiunii potențialilor studenți cu studenții care frecventează universitatea, precum și cu profesorii de la facultățile care prezintă interes pentru elevi.

2.3.2 Relația și cunoașterea partenerilor din mediul academic și de cercetare

Dezvoltarea parteneriatelor între instituțiile de învățământ superior din România a reprezentat una din prioritățile strategiilor pentru educația universitară, fiind susținută prin acte normative, de la *Legea nr. 287/2004 – Legea consorțiilor universitare* până la *Legea Educației Naționale 1/2011*. Ar trebui, de asemenea, menționat și faptul că în evaluarea cererilor privind finanțarea europeană a unor proiecte, parteneriatele reprezentau și reprezintă un avantaj, ceea ce a încurajat realizarea a numeroase parteneriate între universități, parteneriate care de cele mai multe au continuat după finalizarea implementării proiectelor.

Dincolo de apartenența la Spațiul European al Învățământului Superior, în România s-a încercat dezvoltarea unei identități naționale, adaptată contextului și provocărilor. Chiar dacă nu putem vorbi despre un consens, se remarcă în ultimii ani apariția unor consorții universitare care susțin proiecte și acțiuni comune pentru instituțiile membre, după cum își propune, de exemplu, unul dintre cele mai reprezentative consorții din România *"Scopul constituirii îl reprezintă conlucrarea universităților partenere pentru ridicarea nivelului cercetării științifice și a activității didactice, în vederea recunoașterii naționale și internaționale a prestigiului acestora și a clasificării lor în categoria universităților de referință în Europa, inițierea îmbunătățirii cadrului legislativ al desfășurării învățământului superior și a cercetării științifice universitare, precum și definirea unitară a programelor de studii universitare și a standardelor minime pentru acestea, ca și titlurilor și calificărilor dobândite în urma absolvirii lor."* - <http://universitaria.ase.ro/despre-universitaria/>

Urmărind site-urile instituțiilor de învățământ superior putem constata în ultimii ani o creștere considerabilă și a parteneriatelor la nivel național între aceste instituții. Aceste parteneriate sunt nu doar declarative, ci se concretizează în multe proiecte comune, proiecte de dezvoltare managerială, proiecte de cercetare, proiecte privind compatibilizarea programelor de studii, dar și prin programe de studii universitare dezvoltate în colaborare. Aceste parteneriate nu se stabilesc strict între instituții cu

același profil academic, încercându-se creșterea calității cercetării științifice, a performanței profesionale și a competitivității resursei umane pe piața națională și internațională, prin încurajarea interdisciplinarității la nivel educațional, precum și în cercetare. Există acorduri între universități prin care sunt stabilite, de asemenea, condiții pentru a facilita mobilitatea studenților pentru diferite perioade de timp.

Universitățile au relații tradiționale de cooperare între ele, în scopul realizării unor schimburi de experiență pentru îmbunătățirea procesului educațional și asigurarea calității acestuia. Astfel, în afara parteneriatelor universitare naționale, un rol important îl are și orientarea internațională a universităților concretizată prin schimburile universitare la nivel internațional, în scop educațional și de cercetare.

Orientarea internațională a fost facilitată de Programul Erasmus derulat în perioada 2007-2013. Acest program european a reprezentat o oportunitate atât pentru studenți, în scopul experimentării procesului educațional într-o altă universitate și al efectuării unor stagii de practică (*Mobilități studențești pentru studii – SMS, Mobilități studențești pentru plasament – SMP*), cât și pentru personalul didactic și de cercetare, care au beneficiat de mobilități în alte universități europene (*Mobilități de personal – Misiuni de predare – STA, Mobilități de personal – Formarea personalului – STT*). Totodată, se subliniază că Programul Erasmus presupune realizarea unor parteneriate între instituțiile de învățământ superior între care se desfășoară activitățile de mobilitate. Astfel, aceste parteneriate instituționale se capitalizează la portofoliul relațional al IIS. În plus, prin experiența și competențele dobândite, participanții la mobilități asigură o creștere a nivelului procesului educațional. Se subliniază că aceste schimburi au ca finalitate recunoașterea competențelor dobândite, folosindu-se sistemul ECTS.

Totodată, orientarea internațională și parteneriatele create reprezintă și un indicator de calitate, demonstrând capacitatea unei instituții de învățământ superior de a se implica în programe internaționale și de a sprijini activitățile de mobilitate a studenților și profesorilor în ambele sensuri, respectiv de tip outgoing (plecarea studenților/profesorilor în alte universități) și de tip incoming (primirea studenților/profesorilor străini în instituția proprie). Fluxurile de intrare arată capacitatea IIS de a furniza programe de studii atractive predate în limbi de circulație internațională.

Conform raportului emis de Agenția Națională pentru *Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP)*, numărul beneficiarilor Programului Erasmus, atât la nivel instituțional, cât și la nivelul studenților și profesorilor din instituțiile de învățământ superior a crescut în intervalul 2007-2013, după cum este prezentat în *Tabelul II.28*.

Tabel II. 28 Beneficiari ai Programului Erasmus în perioada 2007-2013

An	Nr. univ.	Mobilități studenți total	SMS ⁵⁷	SMP ⁵⁸	Mobilități personal total	STA ⁵⁹	STT ⁶⁰	Total mobilități
0	1	2	3	4	5	6	7	8
2007/2008	55	3379	2953	426	1137	952	185	4516
2008/2009	57	3744	3064	680	1263	1001	262	5007
2009/2010	61	3994	3129	865	1642	1151	491	5636
2010/2011	66	4604	3503	1101	1750	1184	566	6354
2011/2012	66	4578	3380	1198	1982	1273	709	6560
2012/2013	69	5011	3212	1799	2431	1498	933	7442
TOTAL		25310	19241	6069	10205	7059	3146	35515
<i>Dinamica 2013 față de 2007 %</i>	126	148.3	108.8	422.3	213.8	157.4	504.3	164.8
<i>Modificări absolute 2013 față de 2007</i>	14	1632	259	1373	1294	546	748	2926

Sursa: Prelucrare după Raport 2013, v. 2, ANPCDEFP

După cum rezultă din **Tabelul II.28**, 35515 persoane din instituții de învățământ superior au beneficiat de mobilități finanțate prin programul Erasmus, din care peste 70% sunt studenți care au făcut pe o durată de 3 – 6 luni studii sau practică în țări din Uniunea Europeană. Totodată, observând evoluția mobilităților în perioada de implementare a Programului Erasmus 2007-2013, se constată că mobilitatea studenților pentru studii în cadrul altei universități din spațiul european a cunoscut o creștere în perioada 2007 – 2011, după care a urmat o perioadă de descreștere în intervalul 2011 – 2013, care este cauzată în primul rând de criza economică, iar apoi de dificultățile de asigurare a parității schimburilor, respectiv de echilibrarea fluxurilor outgoing și incoming. Totuși, se remarcă o creștere semnificativă a studenților care au beneficiat de programe de plasament, respectiv de practică în străinătate. Aceasta denotă o orientare a studenților către dobândirea unei experiențe practice, ceea ce le asigură șanse mai mari pentru ocuparea unui loc de muncă.

Dinamica mobilităților personalului din IIS este mai accentuată decât în cazul studenților, fiind de 213.8% în 2013 față de 2007, în comparație cu dinamica mobilităților studenților care a înregistrat doar o creștere de 148.3% în 2013 față de 2007. În cazul mobilității profesorilor, creșterea cea mai semnificativă a înregistrat-o

⁵⁷ Mobilități studențești pentru studii

⁵⁸ Mobilități studențești pentru plasament

⁵⁹ Mobilități de personal - Misiuni de predare

⁶⁰ Mobilități de personal – Formarea personalului

mobilitatea în scopul instruirii (dinamică 504.3% în 2013 față de 2007), ceea ce demonstrează interesul profesorilor pentru creșterea nivelului de competență și deci pentru asigurarea calității în învățământul superior.

Analizând ponderea IIS participante în Programul Erasmus, se constată că ponderea universităților participante este de peste 50% în anul 2007, ajungând în 2013 la 69.9%, ceea ce arată orientarea internațională a majorității universităților. În mod similar, s-a observat o creștere a ponderii numărului de studenți implicați în mobilitate față de numărul total de studenți, respective de la 0.37% în 2007, la 1.08 în 2013. Ponderea personalului din IIS implicat în mobilitate, față de totalul personalului angajat în învățământul superior a crescut mult mai clar față de cazul studenților. Astfel, ponderea din Erasmus în 2007 a fost 3.56%, iar în 2013 a reprezentat 8.82%, după cum este redat în *Tabelul II. 29*.

Tabel II. 29 Ponderea IIS, studenților și personalului implicat în mobilități față de numărul total de IIS, studenți și respectiv personal din universități

An univ.	Nr. univ. în Erasmus	Nr. total univ.	Procent univ. în Erasmus %	Mobilități studenți Erasmus total	Nr. total studenți	Ponderea studenților din Erasmus, în total studenți %	Mobilități personal total	Total personal IIS	Ponderea personalului din Erasmus în total personal %
0	1	2	3=1/2	4	5	6=4/5	7	8	9=7/8
2007/2008	55	106	51.89	3379	907353	0.37	1137	31964	3.56
2008/2009	57	106	53.77	3744	891098	0.42	1263	31973	3.95
2009/2010	61	108	56.48	3994	775319	0.52	1642	31103	5.28
2010/2011	66	108	60.19	4604	673001	0.68	1750	29746	5.88
2011/2012	66	108	61.11	4578	539852	0.85	1982	28365	6.99
2012/2013	69	107	64.49	5011	464592	1.08	2431	27555	8.82
2013/2014	70	103	69.90	...	433234	...	...	28211	...

Sursa: Prelucrare pe baza datelor din raport 2013, v. 2, ANPCDEFP și a datelor INS

Mobilitățile derulate de universitățile din România au o importanță deosebită pentru internaționalizarea culturală și academică a acestora, contribuind la dezvoltarea personală a studenților și cadrelor didactice. În plus, schimburile efectuate în cadrul programului de mobilități Erasmus și începând cu 2014 în cadrul programului Erasmus+ au contribuit la întărirea cooperării în mediul universitar și la creșterea competențelor participanților la mobilități, ceea ce a sporit șansele de angajare ale studenților, după cum este subliniat în Comunicatul ministerial de la București din 2012 (Conferința miniștrilor responsabili cu învățământul superior). Totodată, conform strategiei europene, în anul 2020 se urmărește ca cel puțin 20% din absolvenții de

Învățământ superior să fii participat la un stagiu de cel puțin 3 luni într-o altă țară (de învățare sau plasament) și care să reprezinte minimum 15 ECTS.

Totodată IIS stabilesc parteneriate internaționale pentru derularea unor proiecte în comun care au ca obiectiv îmbunătățirea proceselor de formare profesională. În acest sens, se pot menționa proiectele derulate de universități în cadrul Programului Leonardo da Vinci/Transfer de inovare. Conform datelor furnizate de ANPCDEFP, în perioada de implementare a Programului Leonardo da Vinci/Transfer de inovare 2007 – 2013, numărul total de IIS implicate în parteneriate de transfer de inovare a fost de 20, cu o distribuție anuală ilustrată în *Tabelul II. 30*. Așa cum rezultă din tabelul menționat, numărul universităților implicate reprezintă sub 20% din totalul universităților din România, ceea ce denotă că există însă posibilități de extindere a parteneriatelor și a activităților derulate de IIS în scopul îmbunătățirii proceselor de formare profesională.

Tabel II. 30 Implicarea IIS în parteneriate pe proiecte de transfer de inovare

An	Nr. univ.
2007	-
2008	4
2009	1
2010	3
2011	5
2012	3
2013	4
Total	20

Sursa: Realizat de autori

Universitățile sunt implicate activ și în domeniul cercetării. În acest sens, universitățile derulează activități de cercetare, structurate ca activități implementate individual de personalul propriu sau de echipe de cercetare, dar și sub forma unor proiecte realizate în parteneriat (național sau internațional). În acest sens, se menționează că pe parcursul implementării Programului Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice (POSCCE), axa 2 - *Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare pentru competitivitate* au fost implicate 47 de universități în proiecte de cercetare finanțate prin acest program, ceea ce reprezintă 43.5% din totalul universităților.

2.3.3 Relația și cunoașterea mediului socio-economic

Universitățile sunt strâns ancorate în realitățile socio-economice, astfel încât studenții să fie formați în concordanță cu cerințele pieței muncii. Această prioritate la nivel European este subliniată și de Recomandarea Rec (2007) 6 Comitetului de miniștri către statele membre, cu privire la responsabilitatea publică a educației universitare și cercetării, pregătită de Steering Committee for Higher Education (CDESR), subliniază patru scopuri esențiale ale învățământului superior:

- pregătirea în vederea ocupării sustenabile a forței de muncă;
- pregătirea pentru viață ca cetățeni activi în societățile democratice;
- dezvoltare personală;

dezvoltarea și menținerea, prin intermediul studiului, învățării, cercetării a unei baze de cunoaștere avansate.

În Spațiul european al învățământului superior, caracterizat prin diversitate și autonomie, fiecare instituție încearcă să răspundă acestor provocări, având pe de o parte viziunea comună, adusă de Procesul Bologna, iar pe de altă parte, dinamica societății ce induce schimbări, cerințe și așteptări noi, nevoia de adaptare la realitățile în schimbare, într-un interval de timp mult mai scurt ca până acum. De aceea, procesul de încurajare a diversității, creativității și inovării curriculare poate fi dus la bun sfârșit mutând accentul în procesul educațional pe nevoia individuală adaptată cerințelor societății.

Legătura universităților cu mediul socio-economic se asigură dintr-o perspectivă multiplă, respectiv din perspectiva asistenței acordate studenților în dezvoltarea carierei profesionale (legături de parteneriat cu entități din mediul socio-economic, structuri de asistență în dezvoltarea carierei profesionale, organizații alumni, asistență în carieră după absolvire), din perspectiva întăririi parteneriatelor cu mediul socio-economic (proiecte comune cu mediul de afaceri, includerea unor reprezentanți ai din mediul socio-economic în senatele și structurile de coordonare ale programelor de studii universitare), precum și din perspectiva implicării universităților și/sau reprezentanților acestora în structuri ale democrației reprezentative generale (comisii de învățământ ale parlamentului, organisme naționale cu funcții specifice legate de demersul academic: strategie, calitate, finanțare, cercetare, calificări).

În pofida progresului înregistrat în relația IIS cu mediul socio-economic, studiile și discuțiile cu reprezentanții angajatorilor arată că aceștia sunt în continuare nemulțumiți de ponderea activităților practice în planurile de învățământ, precum și de activitățile practice desfășurate de studenți, dar în același timp demonstrează și o oarecare rețineră a acestora de a primi mai mulți studenți în practică sau de a aloca mai mult timp din partea angajaților în a susține procesele de învățare practică ale studenților. Este încurajator faptul că, în conformitate cu cerințele legislative, universitățile au implicat reprezentanți ai mediului de afaceri în activitățile instituțiilor de învățământ superior, de la comisii de curriculum, la acelea privind evaluarea și asigurarea calității, fapt ce se concretizează în multe activități comune în procesele educaționale și de cercetare. În acest sens, se poate ameliora diferențele de percepții dintre actorii din mediul socio-economic și cei din mediul universitar.

Efortul universităților de a articula pregătirea studenților cu o experiență practică adecvată domeniului de formare a acestora se concretizează în programe de practică și internship. În acest sens, conform datelor raportate către Banca Mondială la sfârșitul anului 2014, au fost înregistrate:

6161 de acorduri pentru desfășurarea de stagii de practică și internship,

- ↩ 6550 teme de licență solicitate de către angajatori,
- ↩ 100 de asociații ALUMNI active în universități sau de valorizarea competențelor transversale în planurile de învățământ.

Un alt aspect ce trebuie menționat în relația dintre universități și piața muncii îl reprezintă intensificarea eforturilor pe care universitățile le fac pentru a asigura procese privind „*învățarea pe tot parcursul vieții*” sau „recunoașterea învățării formale, informale sau non-formale”. Chiar dacă România se află încă pe ultimele locuri dintre țările Uniunii Europene privind implementarea acestor procese, există totuși rezultate: din ce în ce mai multe programe de formare postuniversitară, o lege a voluntariatului cu implicații în procesele de recunoaștere a învățării sau programe de reconversie profesională.

Pentru a avea „*universități competitive pentru piața muncii*” va trebui ca universitățile să încerce să reacționeze mai repede la schimbările sociale și economice, să-și organizeze programele de studii cât mai apropiate de nevoile naționale și europene, iar pentru aceasta ar fi foarte util ca universitatea să dea mai multă importanță activităților de colectare și de centralizare a datelor referitoare la integrarea absolvenților pe piața forței de muncă, a analizei parteneriatelor posibile sau a nevoilor de forță de muncă pe diferite domenii.